

Załącznik do Uchwały Nr XIII/70/07 Rady Miejskiej Tuszyn z dnia 28 listopada 2007 r.

**STRATEGIA
INTEGRACJI I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY TUSZYN
NA LATA 2007-2013**

PAŹDZIERNIK 2007

SPIS TREŚCI

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA	3
1.1. TŁO I PRZYCZYNY	4
1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE.....	6
1.3. STRUKTURA DOKUMENTU.....	10
1.4. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH.....	13
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	23
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	24
2.2. DEMOGRAFIA.....	26
2.3. MARGINALIZACJA I WYKLUCZENIE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ	31
2.4. KWESTIA DZIECKA	44
2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH	49
2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ	55
2.7. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI	58
2.8. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.....	61
2.9. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY	65
2.10. ANALIZA SWOT	73
2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	80
2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ	85
3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA.....	89
3.1. MISJA	90
3.2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	90
3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII	103
4. UWAGI KOŃCOWE.....	111

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zostały aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna oraz najważniejsze informacje dotyczące metodyki pracy nad strategią.

1.1. TŁO I PRZYCZYNY

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Obowiązek opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17. ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.). Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przeszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 1997 r. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139 poz. 992 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005 r. Nr 179, poz. 1485),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180 poz. 1493),

- ustawa z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. z 2005 r. Nr 86 poz. 732 z późn. zm.).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, na którym kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego. W roku 2001 uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską „Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002-2006”. Jego celem jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie czego podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów w roku 2003 Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował dokument pt.: „Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski”. Autorzy tego dokumentu podjęli próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz inkluzji osób i grup.

Opracowując lokalną strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu. Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013),

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego,
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki.

1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE

Wartość to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądania, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich odrzuca jako złe, czyli traktuje jako „antywartości”, inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności.

Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne, stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Polityka społeczna oparta na określonych zasadach, normach i wartościach może być postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu:

- kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, a także ogólnych warunków rozwoju;
- harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych oraz tworzenia warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie

potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.

8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna, jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia. Przyjmuje się, że źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa, w mechanizmach życia zbiorowego i mogą być – jak każdy problem społeczny – ograniczane i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowiska lokalne i zawodowe po skalę ogólnopaństwową czy międzynarodową.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych i kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa;
- gwałtowna zmiana społeczna;
- opóźnienia kulturowe;
- przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania;
- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych;
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych;
- dysfunkcjonalność instytucji społecznych;
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk;
- nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna;
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych;
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

Funkcjonujące w środowisku lokalnym kwestie i problemy społeczne prowadzą do wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Środkiem umożliwiającym przeciwdziałanie tej sytuacji jest integracja społeczna oparta na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności.

Podejmowane w tym celu działania wspólnotowe służą budowie społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu

różnorodności kulturowej. W społeczeństwie tym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomagają się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych.

Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpoczynać każdy rodzaj oferowanej pomocy.

1.3. STRUKTURA DOKUMENTU

Strategie rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk), występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin, mieszkańców gminy.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Przedłożony materiał został opracowany w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tuszynie przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie i systematyzacji układu głównych elementów wypracowanego dokumentu. Perspektywa czasowa obowiązywania niniejszego dokumentu została skomunikowana z głównymi dokumentami strategicznymi wpływającymi na rozwiązywanie lokalnych problemów, tj. Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (Narodowa Strategia

Spójności) oraz Narodową Strategią Integracji Społecznej, wyznaczającymi działania i stwarzającymi możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne do 2013 roku.

METODOLOGIA OPRACOWANIA DOKUMENTU

RAMY PRAWNE I WARTOŚCI PRZYJĘTE PRZEZ AUTORÓW

Konstruując strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy, należy pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły jej mieszkańców. Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną.

1.4.1. NARODOWE STRATEGICZNE RAMY ODNIESIENIA 2007-2013 (NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI 2007-2013)

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Europejskiej, ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, przygotowano strategiczne wytyczne w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, określające indykatywne ramy interwencji funduszy z uwzględnieniem innych polityk Unii Europejskiej. Projekt tego dokumentu Komisja Europejska opublikowała w dniu 5 lipca 2005 r. pod nazwą „Polityka spójności wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne Wytyczne Wspólnoty 2007-2013” (SWW). Dokument ten zaleca każdemu funduszowi realizację celu priorytetowego, którym jest promowanie harmonijnego, zrównoważonego i trwałego rozwoju Wspólnoty. Uwzględnienia przy tym zalecenia KE w zakresie polityki gospodarczej oraz zatrudnienia – Zintegrowany Pakiet Wytycznych w sprawie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia na lata 2005-2008 (ZPW).

Na podstawie zapisów Strategicznych Wytycznych Wspólnoty Polska opracowała „Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie” (NSRO), które integrują główne priorytety Wspólnoty z priorytetami polskimi, uwzględniając jednocześnie zapisy Krajowego Programu Reform, odpowiadającego na wyzwania zawarte w Strategii Lizbońskiej. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia stanowią podstawę do programowania interwencji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS).

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia określają działania o charakterze rozwojowym, jakie rząd polski zamierza podjąć w latach 2007-2013 w zakresie promowania trwałego wzrostu gospodarczego, wzrostu konkurencyjności oraz wzrostu zatrudnienia. NSRO służą jednocześnie zapewnieniu skutecznej pomocy na rzecz regionów i grup społecznie zmarginalizowanych oraz pomocy w restrukturyzacji sektorów i regionów problemowych. Zakładanym efektem strategii proponowanej w NSRO jest znaczące podniesienie jakości życia mieszkańców Polski i zbliżenie poziomu rozwoju do obecnie najbiedniejszych starych państw członkowskich, a w dłuższej perspektywie poziomu zbliżonego do średniej europejskiej.

W wyniku przeprowadzonej analizy, która wykazała różnice poziomu społecznego-gospodarczego rozwoju kraju oraz poszczególnych jego regionów w stosunku do innych krajów UE, oraz w odpowiedzi na wyzwania Strategii Lizbońskiej i cele Zintegrowanego Pakietu Wytycznych, których instrumentem realizacji na gruncie krajowym jest Krajowy Program Reform, sformułowano cel strategiczny Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013. Zakłada on tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Cel strategiczny osiągnąć będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych, co oznacza, że wszystkie programy, działania i projekty podejmowane w ramach NSRO realizują je jednocześnie aczkolwiek w różnym zakresie. Celami horyzontalnymi NSRO są m.in.:

- poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa;
- poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej;
- budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski;
- wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

1.4.2. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei, które Polska w pełni zaakceptowała i oficjalnie potwierdziła poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich UE w marcu 2000 roku.

Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym;
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;
- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwienia dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności;
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- zwiększenie zakresu programów zdrowia publicznego obejmujących kobiety i dzieci.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

1.4.3. KRAJOWY PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej to program poprawy dostępu do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągania integracji społecznej w europejskim modelu społecznym. Realizacja praw społecznych wymaga oczywiście poniesienia określonych kosztów, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka zawartych w prawie międzynarodowym i krajowym. Należy więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw.

Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych. Ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, a więc zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala i zasięg procesów wykluczenia społecznego.

W Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

- działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczeniu oraz wspierające grupy zagrożone;
- budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu;
- realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia;
- rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego przestrzeń dla aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia osób korzystających z usług społecznych, świadczonych zarówno przez państwo, jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz instytucje charytatywne, kościoły

i związki wyznaniowe. Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami.

W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe dwa lata:

- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną, głównie poprzez zwiększenie ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy;
- wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmą się tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, a następnie zrealizują ich założenia.

1.4.4. STRATEGIA WOJEWÓDZKA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ NA LATA 2007-2020

Ze względu na swój dalekosiężny charakter strategia budowana na poziomie lokalnym musi uwzględniać i brać pod uwagę przesłanki zawarte w dokumentach strategicznych podmiotów, z którymi gmina współpracuje na zasadzie partnerstwa. Jednym z nich jest samorząd województwa łódzkiego. Strategia Wojewódzka w Zakresie Polityki Społecznej pozwala zaplanować działania województwa w taki sposób, aby przeciwdziałać najistotniejszym zagrożeniom społecznym przy aktywnym udziale samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych. Zagrożenia takie, jak negatywne skutki ubóstwa i zjawisko wykluczenia społecznego, to wyzwania nie tylko dla województwa łódzkiego, ale również dla społeczeństwa współczesnej Europy.

Rozwiązywanie problemów społecznych to nie tylko zadanie samorządu województwa. To przede wszystkim organizowanie wsparcia i pomocy osobom potrzebującym w miejscu ich zamieszkania, a więc przy udziale jednostek organizacyjnych samorządów lokalnych. Województwo poprzez działalność Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej pełni rolę wspierającą, aktywizującą, koordynującą i inicjującą nowe rozwiązania, zmierzające tym samym do wyrównywania poziomu życia mieszkańców województwa łódzkiego. Strategia określa główne działania samorządu województwa zgodnie z przypisanymi województwu zadaniami z zakresu pomocy społecznej.

W trakcie prac nad strategią przeprowadzono diagnozę społeczną województwa, dokonując oceny aktualnego stanu pomocy społecznej i istniejącej infrastruktury socjalnej, a następnie określono priorytetowe kwestie społeczne dla województwa, możliwe kierunki rozwoju polityki społecznej w regionie, dokonano analizy SWOT oraz sformułowano misję polityki społecznej w województwie łódzkim, za którą uznano „podnoszenie jakości życia wśród mieszkańców regionu, szczególnie tych, którzy ze względu na trudną sytuację życiową nie są w stanie samodzielnie zaspokoić podstawowych potrzeb bytowych, a przez to nie mogą uczestniczyć lub mają ograniczony udział w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym”.

Na podstawie wyznaczonych priorytetów polityki społecznej oraz sformułowanej misji określono następujące cele strategiczne i operacyjne:

1. Wdrażanie aktywnej polityki społecznej
  - Zwiększenie wiedzy dotyczącej problemów społecznych
  - Stymulowanie i wspomaganie lokalnych inicjatyw
  - Wprowadzanie i wspieranie innowacyjnych rozwiązań
  - Zwiększenie dostępności kształcenia i szkoleń dla służb
  - Rozwój sektora pozarządowego
2. Systemowa pomoc osobom i rodzinom
  - Rozwój usług socjalnych
  - Wzmacnianie rozwiązań służących harmonijnemu funkcjonowaniu rodzin
  - Wyrównywanie szans dzieci i młodzieży
  - Rozwój usług socjalnych dla osób niepełnosprawnych i starszych
  - Rozwój infrastruktury pomocy społecznej
3. Tworzenie warunków sprzyjających uczestnictwu w życiu społecznym osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym
  - Wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy
  - Rozwój wolontariatu i społecznej inicjatywności
  - Propagowanie aktywnych metod wychodzenia z wykluczenia
  - Zapobieganie sytuacjom kryzysowym związanych z wykluczeniem

4. Zapobieganie i przeciwdziałanie problemom uzależnień
  - Zwiększenie poziomu świadomości społeczeństwa na temat zagrożeń społecznych związanych z używaniem substancji psychoaktywnych
  - Zwiększenie dostępności świadczeń w zakresie leczenia, rehabilitacji i ograniczenia szkód zdrowotnych osób uzależnionych
  - Rozwój systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie
  - Monitorowanie stanu problemów uzależnień w województwie
5. Zwiększenie samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych
  - Zwiększenie dostępności edukacji
  - Zwiększenie dostępności rehabilitacji leczniczej, społecznej
  - Wyrównywanie szans w zatrudnieniu
  - Uczestnictwo w życiu kulturalnym i promowanie aktywnego stylu życia
6. Propagowanie aktywnego trybu życia i wsparcie osób w wieku poprodukcyjnym
  - Zwiększenie oddziaływania instytucji zajmujących się osobami starszymi
  - Promocja aktywnych form spędzania czasu przez osoby starsze
  - Zmniejszenie poczucia izolacji
  - Upowszechnianie działań instytucji zajmujących się osobami starszymi

1.4.5. STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH POWIATU ŁÓDZKIEGO WSCHODNIEGO NA LATA 2007-2013

Stworzenie ponadgminnej polityki rozwiązywania problemów społecznych jest jednym z istotnych zadań powiatu wynikających z ustawy o pomocy społecznej. Założenia tej polityki znalazły miejsce w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Łódzkiego Wschodniego na lata 2007-2013. Dokument, określający najistotniejsze problemy do rozwiązania w najbliższej przyszłości, wychodzi naprzeciw potrzebom społeczności lokalnej, wytycza kierunki działania administracji powiatowej oraz wyznacza cele i zadania funkcjonujących struktur. Ich realizacja ma na celu złagodzenie zjawisk niekorzystnych dla ludzi, którzy z różnych powodów znajdują się w potrzebie.

W trakcie prac nad strategią dokonano diagnozy sytuacji w powiecie, określono czynniki wpływające na realizację zadań z zakresu polityki społecznej oraz wyznaczono następujące cele strategiczne i szczegółowe:

1. Poprawa warunków życia osób niepełnosprawnych

- zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym oraz akceptacji środowiska lokalnego wobec osób niepełnosprawnych i ich rodzin
- zapewnienie właściwej opieki zdrowotnej i rehabilitacji osobom niepełnosprawnym
- zapewnienie równych szans w dostępie do edukacji na wszystkich poziomach kształcenia
- poprawa zatrudnialności i wzmocnienie polityki równości szans na rynku pracy osób niepełnosprawnych
- zwiększenie możliwości samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych oraz promowanie innowacyjnych rozwiązań na ich rzecz
- współpraca z organizacjami pozarządowymi

2. Kwestia ochrony rodzin wielodzietnych oraz niepełnych. Zapewnienie dzieciom opieki, pomoc ich rodzinom oraz osobom usamodzielnionym

- zapewnienie całodobowej opieki dzieciom
- organizowanie czasu wolnego dla dzieci
- poradnictwo dla rodzin zastępczych
- pomoc usamodzielniającym się wychowankom rodzin zastępczych
- pomoc dla rodzin wielodzietnych oraz niepełnych
- szkolenie nauczycieli do współuczestnictwa, współpracy we wczesnym wykrywaniu uszkodzeń zdrowia dzieci i młodzieży
- formy oraz rodzaje patologii (przeprowadzanie w tym zakresie szkoleń)

3. Rozwijanie systemu opieki nad osobami niepełnosprawnymi, psychicznie chorymi, upośledzonymi, długotrwale chorymi oraz starszymi i samotnymi

- podnoszenie standardów opieki w Domach Pomocy Społecznej
- rozszerzanie działalności Domów Pomocy Społecznej

- szkolenia bezrobotnych w kierunku zdobycia umiejętności i kwalifikacji opieki nad osobami starszymi, samotnymi, chorymi
4. Zapobieganie dysfunkcjonalności rodzin oraz wykluczeniu społecznemu
- działania mające na celu rozwijanie profilaktyki prozdrowotnej
  - prowadzenie opieki specjalistycznej dla osób uzależnionych, ofiar i sprawców przemocy
  - współpraca ze szkołami
  - aktywizacja społeczna i zawodowa osób i rodzin wykluczonych społecznie
  - wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży (inwestowanie w przyszłość)
5. Propagowanie wspólnych działań lokalnych instytucji i organizacji o charakterze publicznym i niepublicznym, pozarządowym i kościelnym w celu diagnozowania problemów, wymiany informacji, przygotowywania programów z zakresu rozwiązywania problemów indywidualnych i społecznych oraz ich realizacji

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych gminy. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Tuszyn jest gminą miejsko-wiejską, położoną w środkowej części województwa łódzkiego, pomiędzy dwoma dużymi miastami: Łodzią – obecną stolicą województwa odległą o 22 km, oraz Piotrkowem Trybunalskim – byłym miastem wojewódzkim odległym o 25 km. Zajmuje powierzchnię 130 km² i liczy 11.635 mieszkańców (stan na 31.12.2006 r.)

Gmina jest jedną z sześciu jednostek samorządu terytorialnego wchodzącego w skład powiatu łódzkiego wschodniego. Do gminy, oprócz miasta Tuszyn, należy dwadzieścia sołectw: Bądryń, Dylew, Garbów, Głuchów, Górki Duże, Górki Małe, Jutroszew, Kruszów, Mąkoszyn, Modlica, Rydzyńki, Syski, Szczukwin, Tuszynek Majoracki, Wodzin Majoracki, Wodzin Prywatny, Wodzinek, Wola Kazubowa, Zofiówka i Żeromin. Gmina Tuszyn graniczy z gminami: Dłutów, Czarnocin, Grabica, Moszczenica oraz Brójce, Rzgów i Pabianice.

Pod względem fizycznogeograficznym gmina Tuszyn leży w południowo-wschodniej części Niecki Łódzkiej, w widłach małych rzek Dobrzyńki i Wolbórki, na pograniczu dorzecza Warty i Pilicy. Do walorów gminy należą lasy tuszyńskie położone na terenie wydmy polodowcowych, liczące obecnie ok. 10 km² powierzchni. Wyodrębniono w nich dwa rezerваты przyrody: Wolbórka o powierzchni 35 hektarów, mający za zadanie ochronę olch i rzadkiego gatunku motyla – szlaczkonía torfowca, a także źródlisk rzeki Wolbórki, oraz Rezerwat Jodłowy Molenda o powierzchni 143 hektarów, w którym znajdują się okazy drzew sięgające 50 m wysokości i 4 m obwodu pnia. Na terenie gminy znajdują się również trzy parki zabytkowe, kilka pomników przyrody oraz część tuszyńsko-dłutowskiego obszaru chronionego krajobrazu. Powyższe tereny uatrakcyjniono tworząc sztuczne zbiorniki wodne, tj. Stawy Żeromińskie – powstałe w wyniku spiętrzenia wód Wolbórki, porośnięte szuwarami i otoczone lasami o powierzchni 100 hektarów (na tym terenie występuje liczne ptactwo wodne) oraz „Młynek” – 11 hektarowy kompleks leśny, którego częścią jest Ośrodek Sportu i Rekreacji „Młynek” ze zbiornikiem wodnym o powierzchni 2,5 hektara i piękną

piaszczystą, wydumą plażą. Powyższe walory przyrodnicze gminy sprzyjają rozwojowi turystyki edukacyjnej, ogólnopoznawczej oraz agroturystyki.

Gmina Tuszyń wchodzi w skład Łódzkiej Aglomeracji Miejskiej, stanowiąc dla niej fragment południowego pasma rozwojowego. Na terenie gminy funkcjonuje 1.158 podmiotów gospodarczych prywatnych.

Sieć placówek oświatowych na terenie gminy tworzą: dwa przedszkola (Przedszkola Miejskie Nr 1 i Nr 2 w Tuszynie i Tuszynie – Lesie), do których w roku szkolnym 2006/2007 uczęszczało 270 dzieci, sześć szkół podstawowych (Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Wł. Jagiełły w Tuszynie, Szkoła Podstawowa Nr 2 im. S. Sempołowskiej w Tuszynie – Lesie, Szkoła Podstawowa w Kruszowie, Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Wodzinie Prywatnym, Szkoła Podstawowa im. F. Kujawińskiego w Górkach Dużych, Szkoła Podstawowa wchodząca w skład Zespołu Szkół Specjalnych w Tuszynie z siedzibą w Górkach Dużych), w których naukę pobierało 841 uczniów, cztery gimnazja (Gimnazjum Nr 1 w Tuszynie, Gimnazjum Nr 2 im. Wł. St. Reymonta w Tuszynie, Gimnazjum im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Wodzinie Prywatnym, Gimnazjum wchodzące w skład Zespołu Szkół Specjalnych w Tuszynie z siedzibą w Górkach Dużych), w których uczyło się 482 uczniów, oraz szkoła ponadgimnazjalna (Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Tuszynie), do której uczęszczało 108 uczniów.

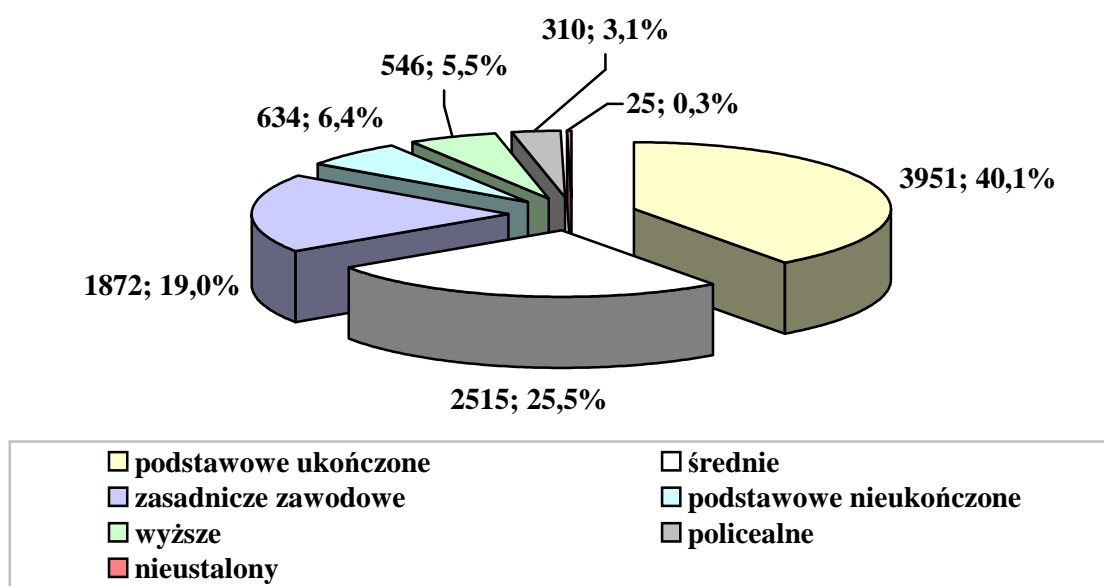
Na terenie gminy działają również: Miejski Ośrodek Kultury, Sportu i Turystyki w Tuszynie, świetlice w Tuszynie – Lesie, Tuszyńku Jutroszewie, Głuchowie, Kruszowie, Modlicy i Wodzinie oraz Miejska Biblioteka Publiczna w Tuszynie wraz z filią biblioteczną w Tuszynie – Lesie.

Mieszkańcy gminy mają zapewnioną opiekę zdrowotną w pięciu ośrodkach zdrowia oraz w dziewięciu gabinetach prywatnych. Na terenie gminy działają m.in.: Szpital w Tuszynie, Samorządowa Przychodnia Zdrowia w Tuszynie oraz Pogotowie Ratunkowe przy OSP w Tuszynie.

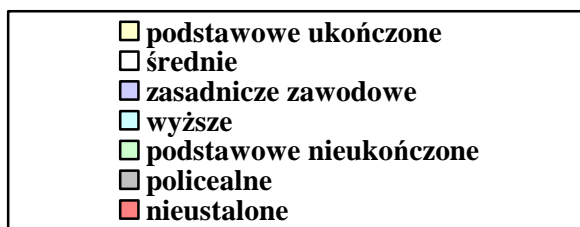
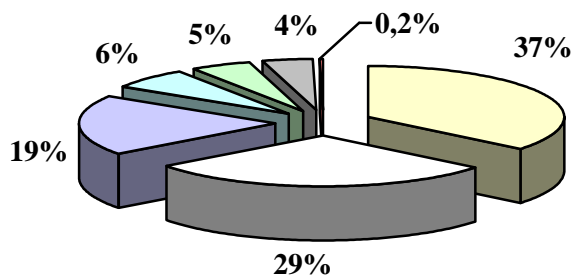
2.2. DEMOGRAFIA

W 2002 roku teren gminy Tuszyn zamieszkiwały 11.583 osoby. Analizując strukturę wykształcenia ludności w wieku 13 lat i więcej (9.853 osoby), należy stwierdzić, iż największe grupy stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (3.951 osób), średnim (2.515 osób) i zasadniczym zawodowym (1.872 osoby), a wykształceniem wyższym legitymowało się 546 mieszkańców. Generalnie mieszkańcy miasta charakteryzowali się wyższym poziomem wykształcenia niż ludność obszarów wiejskich.

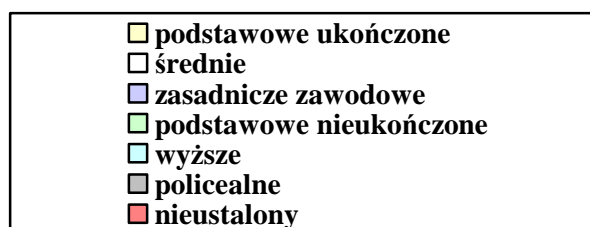
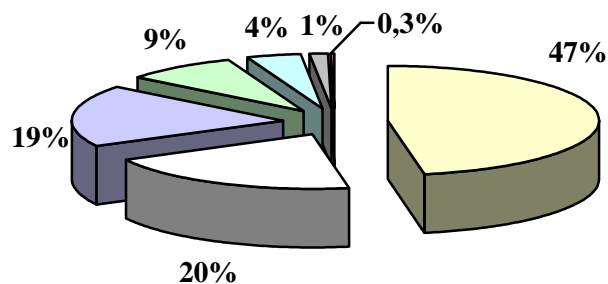
Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 roku

**Ludność miasta
w wieku 13 lat i więcej
według poziomu wykształcenia w 2002 r.**

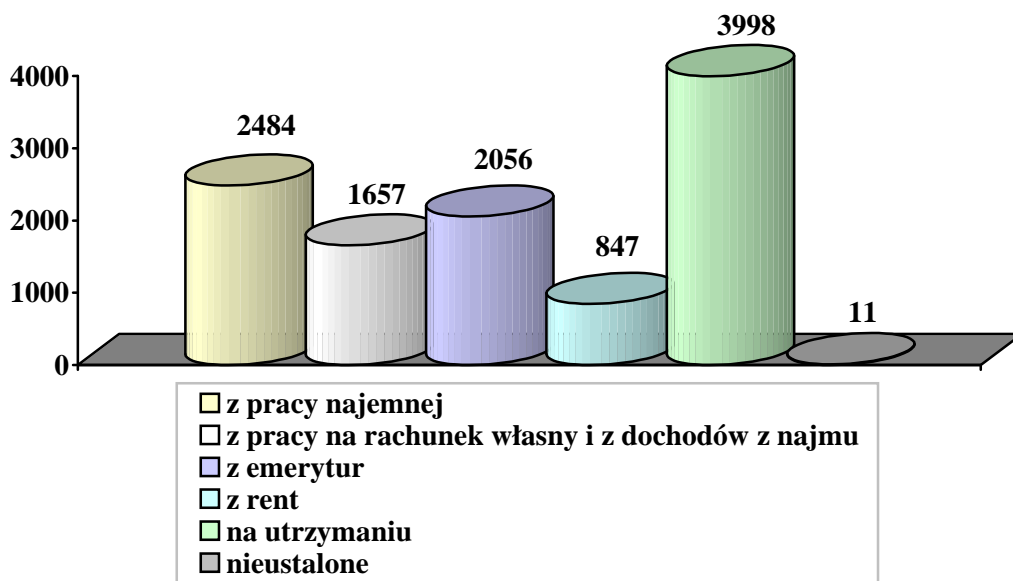
**Ludność obszarów wiejskich gminy
w wieku 13 lat i więcej
według poziomu wykształcenia w 2002 r.**

Badania własne Centrum AV na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Poziom wykształcenia lokalnej społeczności jest ważną przesłanką w procesie oceny umiejętności i radzenia sobie poszczególnych osób przede wszystkim na rynku pracy. Im bowiem dana osoba jest lepiej wykształcona, tym łatwiej potrafi się przystosować do zmiennej rzeczywistości rynku pracy.

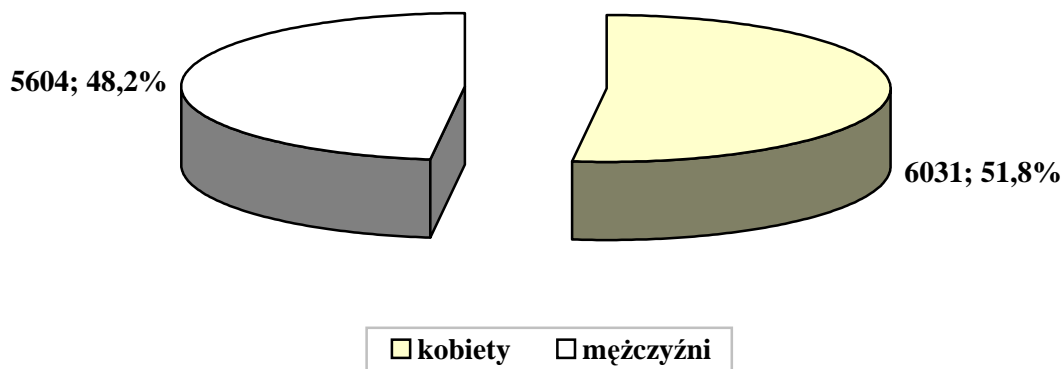
Ludność według głównego źródła utrzymania w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W 2002 roku spośród 11.583 mieszkańców gminy 7.574 osoby (65,4%) posiadały własne źródło utrzymania. Wśród nich 4.141 osób utrzymywało się z pracy, w tym 2.484 osoby z pracy najemnej i 1.657 osób z pracy na własny rachunek i z dochodów z najmu (981 osób z pracy we własnym gospodarstwie rolnym). Z pozostałych źródeł utrzymania korzystały 3.433 osoby, w tym 2.056 osób otrzymywało emerytury, a 847 osób – renty. Na utrzymaniu pozostawało 3.998 osób, a źródła utrzymania nie ustalono dla 11 osób.

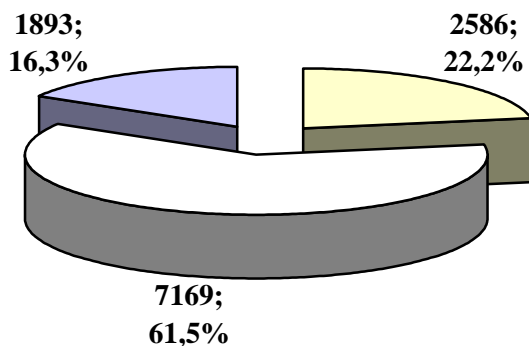
Ludność gminy Tuszyn z końcem 2006 roku

Dane Urzędu Miasta w Tuszynie.

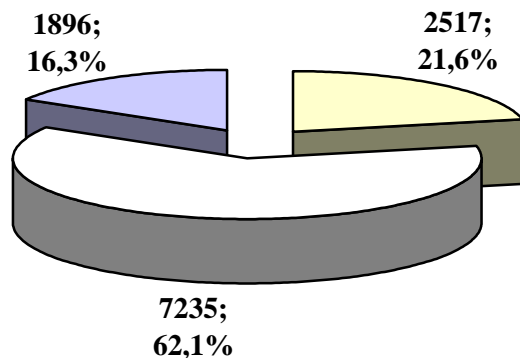
Według danych Urzędu Miasta w Tuszynie z 31 grudnia 2006 roku teren gminy zamieszkiwało 11.635 osób, w tym 6.031 kobiet i 5.604 mężczyzn. Na 100 mężczyzn przypadało 108 kobiet. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosił 90 osób na 1 km².

Struktura wiekowa mieszkańców gminy Tuszyn z końcem 2004 roku

osoby w wieku przedprodukcyjnym
 osoby w wieku produkcyjnym
 osoby w wieku poprodukcyjnym

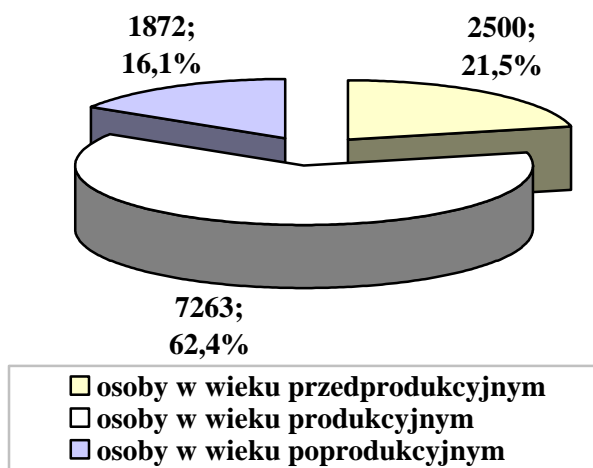
Struktura wiekowa mieszkańców gminy Tuszyn z końcem 2005 roku

osoby w wieku przedprodukcyjnym
 osoby w wieku produkcyjnym
 osoby w wieku poprodukcyjnym

Dane Urzędu Miasta w Tuszynie.

**Struktura wiekowa mieszkańców gminy Tuszyn
z końcem 2006 roku**

Dane Urzędu Miasta w Tuszynie.

Na przestrzeni lat 2004-2006 struktura wiekowa mieszkańców gminy Tuszyn ulegała zmianom. W analizowanym okresie miał miejsce systematyczny spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, przy wzroście liczby osób w wieku produkcyjnym. Jednocześnie w 2006 roku (w porównaniu z latami poprzednimi) nastąpił spadek liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Z powyżej przedstawionych danych wynika, iż struktura wiekowa mieszkańców gminy Tuszyn w latach 2004-2006 była korzystna, co przejawiało się większą liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym w porównaniu z osobami w wieku poprodukcyjnym.

Prognozując sytuację demograficzną gminy na najbliższe lata, należy zwrócić uwagę na dwie istotne kwestie. Pierwsza z nich dotyczy systematycznego spadku liczby dzieci i młodzieży (w przedziale wiekowym 0-17 lat), druga natomiast odnosi się do stałego wzrostu liczby osób w wieku produkcyjnym. W niedalekiej przyszłości znaczna grupa osób w wieku produkcyjnym będzie kończyć swą działalność zawodową i zasilać one grono seniorów. Z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego jest to o tyle ważne, że wymaga dostosowania do potrzeb tej grupy odpowiedniej sfery usług społecznych.

Wzrost udziału osób starszych w ogóle populacji może przyczynić się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności – obecnie prawie 60% niepełnosprawnych jest wśród osób po 55. roku życia. Dodajmy, że proces starzenia się lokalnej społeczności wynika także skądinąd z pozytywnej przesłanki – wydłużania się średniego czasokresu życia.

2.3. MARGINALIZACJA I WYKLUCZENIE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

W okresie od 1996 do 2003 roku liczba osób żyjących poniżej granicy minimum egzystencji zwiększyła się w skali całego kraju o 2,8 mln osób. Taki rodzaj ubóstwa nie wynika jedynie z krótkotrwałego pogorszenia się sytuacji rodzin, ale nabiera cech trwałości, przyczyniając się do długotrwałego pozbawienia możliwości korzystania z dóbr i usług, a tym samym prowadzi do wykluczenia społecznego.

W 2004 roku mieliśmy w Polsce do czynienia z kontynuacją tendencji obserwowanej od 1996 roku, polegającej na wzroście zasięgu ubóstwa obiektywnego szacowanego na podstawie wyników badań budżetów gospodarstw domowych (GUS). W 2004 roku poniżej minimum egzystencji żyło 11,8% polskiego społeczeństwa (w porównaniu do 4,3% w 1996 r.).

Na syndrom głębokiego ubóstwa składa się bezrobocie połączone z niskim poziomem wykształcenia głowy gospodarstwa domowego, wielodzietność oraz fakt zamieszkania w małych ośrodkach miejskich oraz na wsi, szczególnie na obszarach dotkniętych bezrobociem strukturalnym. Wzrost skali ubóstwa w ostatnich latach dokonał się przy poprawie przeciętnej sytuacji materialnej ogółu społeczeństwa, co świadczy o rosnących w społeczeństwie nierównościach w sytuacji dochodowej i poziomie życia.

System pomocy społecznej jako jeden z elementów zabezpieczenia społecznego polityki społecznej państwa ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych. Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej

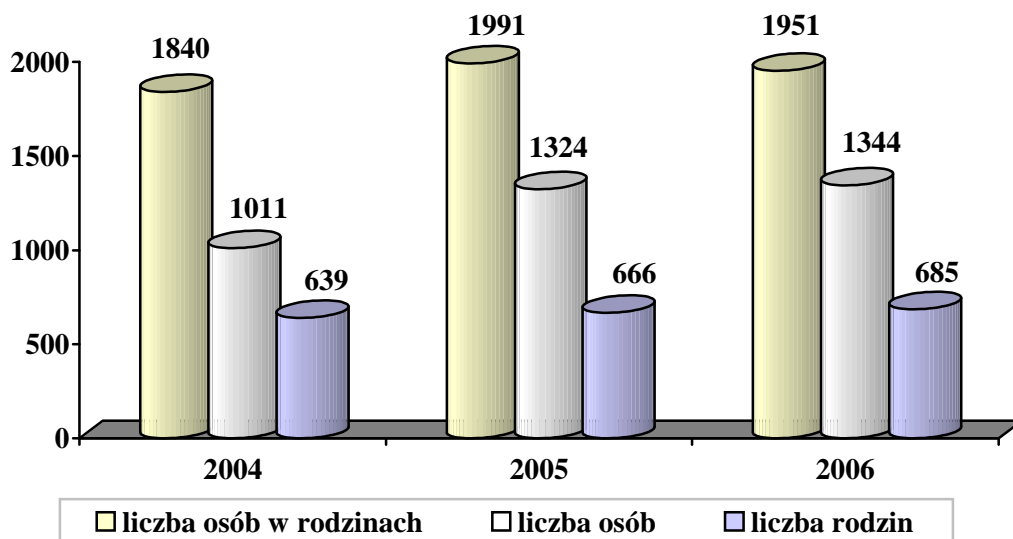
państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1).

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3. 1). Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu: 1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy w rodzinie; 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze; 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy; 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 13) alkoholizmu lub narkomanii; 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Tuszyn odpowiedzialny jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy: prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej, bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych), współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym oraz aktywizowanie środowiska lokalnego.

Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2004-2006

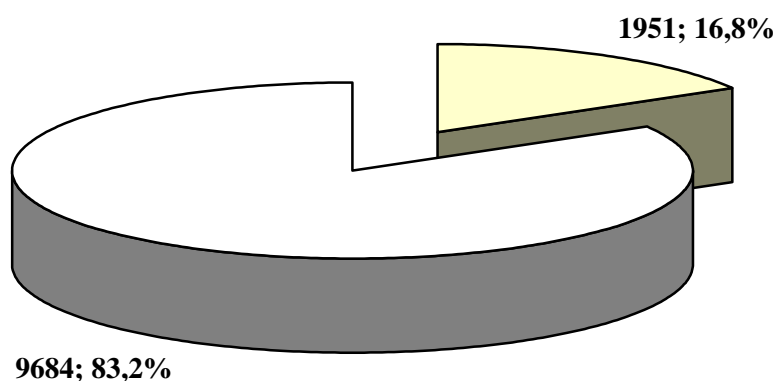

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tuszynie.

W latach 2004-2006 liczba osób objętych systemem pomocy społecznej w gminie Tuszyn rosła z roku na rok. Decydujący wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej w Polsce mają regulacje prawne zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz innych aktach normatywnych. Podstawową przesłanką przyznania świadczeń jest kryterium dochodowe osoby i rodziny. Od 1 października 2006 roku kryterium to ustalono na poziomie 477 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej (poprzednio 461 zł) i 351 zł na osobę w rodzinie (poprzednio 316 zł). Niski poziom kwot uprawniających do przyznania świadczeń zawęża liczbę uprawnionych do korzystania z pomocy i może istotnie wypaczać skalę występującego ubóstwa.

Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej a ludność gminy w 2006 roku

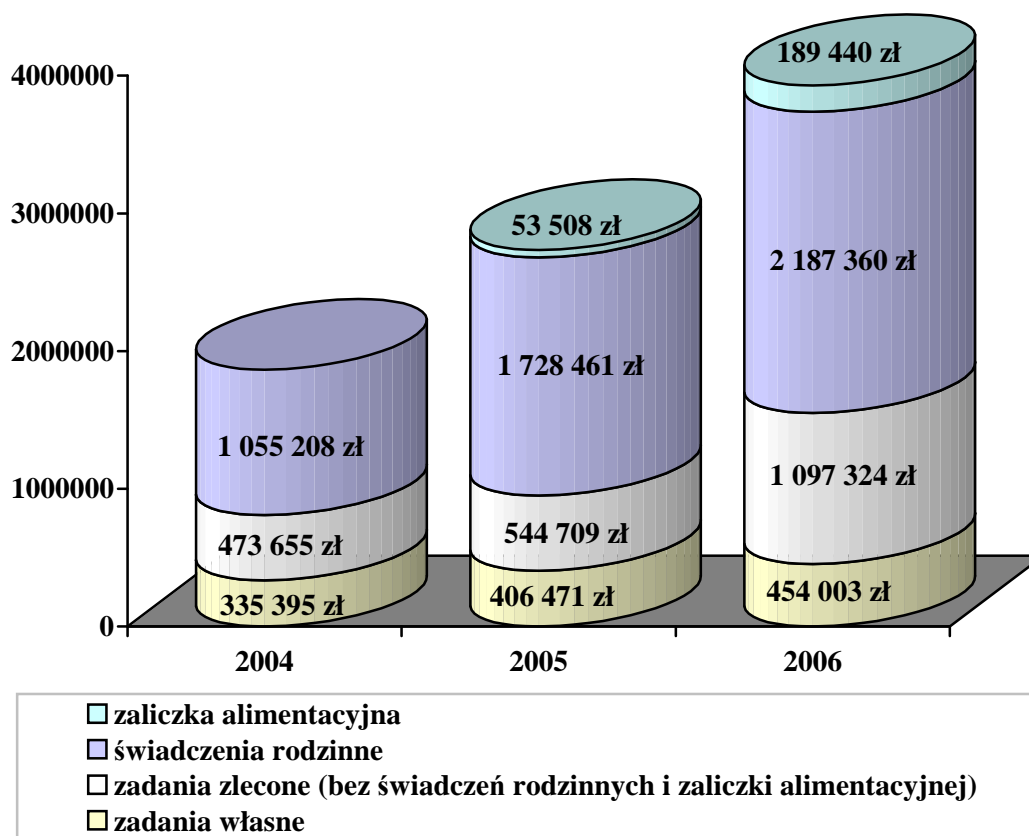

osoby objęte pomocą społeczną
  pozostali mieszkańcy gminy

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tuszynie.

Spośród 11.635 mieszkańców gminy, 1.951 osób skorzystało z systemu pomocy społecznej w roku 2006. Liczba ta obejmuje również członków rodzin osób, którym decyzją administracyjną przyznano wsparcie.

Wydatki na pomoc społeczną i świadczenia rodzinne w latach 2004-2006 oraz zaliczkę alimentacyjną w latach 2005-2006

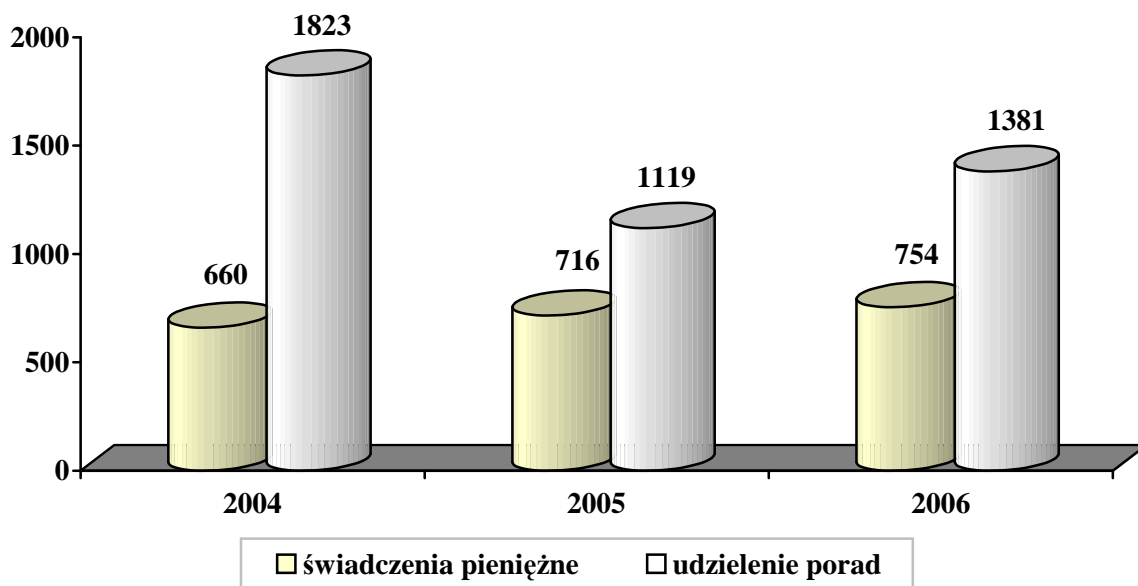
Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tuszynie.

Na wykresie przedstawiono wysokość środków finansowych pozostających w dyspozycji Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, uwzględniając wydatki na zadania własne oraz kwoty na zadania zlecone, w tym wartość świadczeń rodzinnych i zaliczki alimentacyjnej.

Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w gminie, należy zauważyć, iż nakłady finansowe na wspomaganie osób i rodzin w latach 2004-2006 zwiększały się z roku na rok. Taki stan rzeczy był w głównej mierze efektem wzrostu ilości środków na zadania zlecone, wśród których dominującą pozycję stanowiły kwoty przeznaczane na realizację świadczeń rodzinnych.

Ogółem wielkość wydatków na udzielane wsparcie w kolejnych latach wyniosła: w roku 2004 – 1.864.258 zł, w roku 2005 – 2.733.149 zł, a w 2006 roku – 3.928.127 zł. Należy dodać, iż na powyższym wykresie nie uwzględniono kosztów utrzymania miejscowego ośrodka.

Rodzaje pomocy udzielanej przez MOPS w latach 2004-2006 (liczba rodzin)

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tuszynie.

Porady udzielane przez pracowników ośrodka były najczęściej świadczoną formą pomocy. Na przestrzeni lat 2004-2006 miał miejsce spadek (2005 r.), a następnie wzrost (2006 r.) liczby rodzin objętych tego rodzaju wsparciem. Istotną formą pomocy były również świadczenia finansowe. Liczba rodzin, korzystających z tego rodzaju wsparcia rosła z roku na rok.. Analizując możliwości przyznawania przez ośrodek pomocy społecznej świadczeń finansowych, należy wskazać na podstawowe zasiłki, którymi obecnie są: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy, specjalny zasiłek celowy, oraz składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne.

W analizowanym okresie beneficjenci systemu pomocy społecznej korzystali również z nieuwzględnionych na powyższym wykresie i poniższej tabeli świadczeń rzeczowych w formie dożywiania.

Typ realizowanych świadczeń w latach 2004-2006

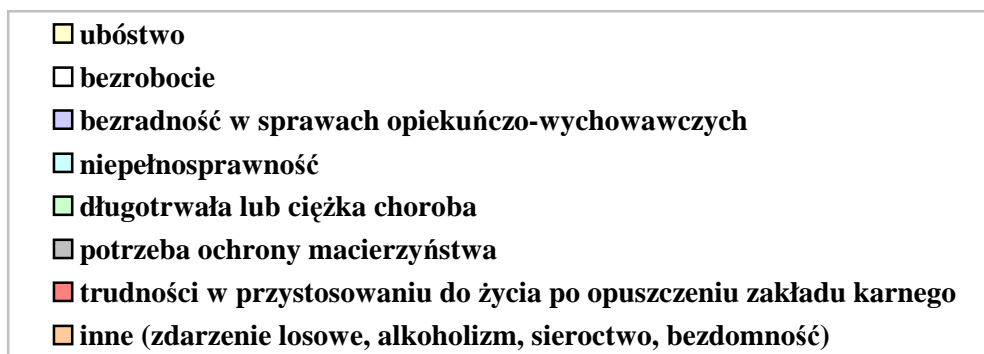
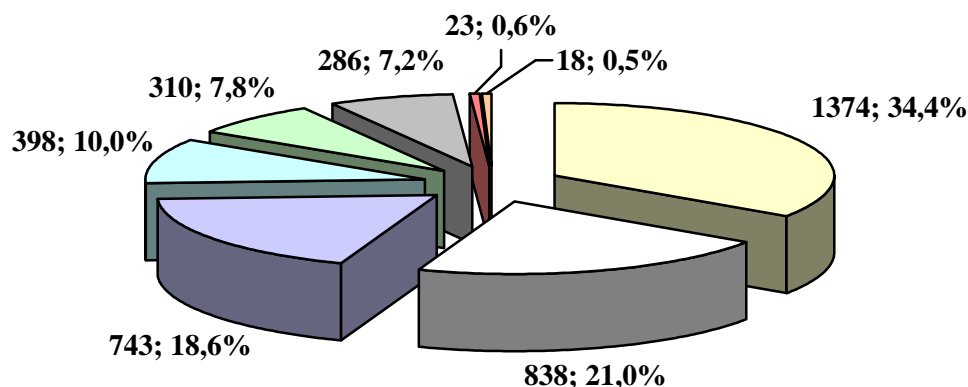
Typy świadczeń	2004		2005		2006	
	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin
Pieniężne:	1016	660	1377	716	1719	754

Udzielenie porad:	–	1823	–	1119	–	1381
-------------------	---	------	---	------	---	------

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tuszynie.

Większość świadczeń jest przyznawana w drodze decyzji administracyjnej. Beneficjenci niezadowoleni z uzyskanej pomocy mają prawo odwołać się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, które, w trybie administracyjnym, może decyzję MOPS-u utrzymać w mocy, uchylić w części lub całości albo przekazać do ponownego rozpoznania.

Powody przyznawania pomocy społecznej w 2006 roku (liczba osób w rodzinach)

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tuszynie.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera zamkniętą listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznawania pomocy jest spełnienie wspomnianego wcześniej kryterium dochodowego,

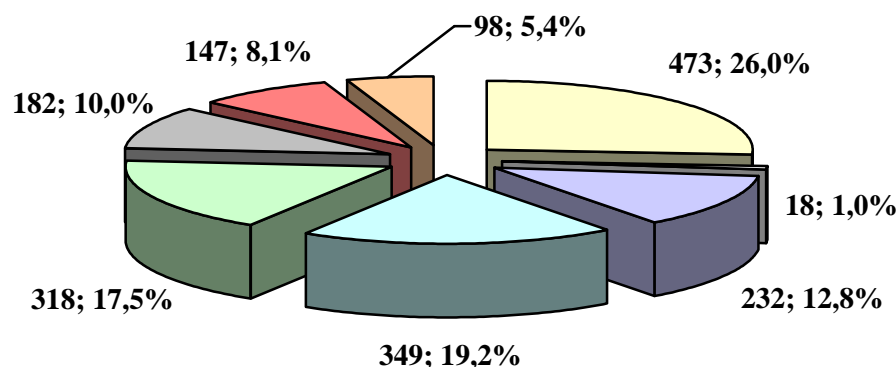
informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jak i całej rodziny.

W 2006 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuszynie udzielał wsparcia osobom i rodzinom z następujących przyczyn:

- ubóstwo – 1.374 osoby w 537 rodzinach,
- bezrobocie – 838 osób w 300 rodzinach,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 743 osoby w 197 rodzinach,
- niepełnosprawność – 398 osób w 158 rodzinach,
- długotrwała lub ciężka choroba – 310 osób w 132 rodzinach,
- potrzeba ochrony macierzyństwa – 286 osób w 69 rodzinach,
- trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego – 23 osoby w 14 rodzinach,
- zdarzenie losowe – 7 osób w 4 rodzinach,
- alkoholizm – 5 osób w 4 rodzinach,
- sieroctwo – 3 osoby w 1 rodzinie,
- bezdomność – 3 osoby.

W 2006 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuszynie udzielił również pomocy finansowej na łączną kwotę 335.100 zł dla 289 gospodarstw rolnych w celu złagodzenia skutków suszy.

Struktura demograficzna odbiorców pomocy społecznej w 2006 r. (według decyzji administracyjnych)

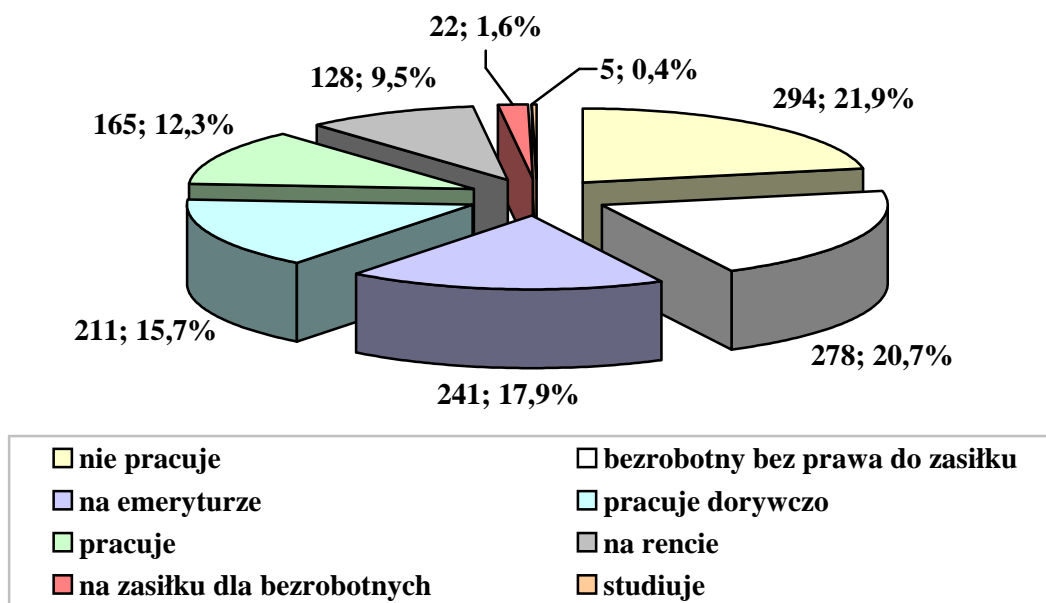

do 15 lat
  16-21
  22-30
  31-40
  41-50
  51-60
  61-70
  71 lat i więcej

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tuszynie.

Struktura demograficzna świadczeniobiorców systemu pomocy społecznej w 2006 roku była porównywalna ze strukturą demograficzną całej lokalnej społeczności. Uwagę zwracała znaczna grupa beneficjentów w wieku produkcyjnym, którzy, posiadając ku temu warunki powinni, samodzielnie pracować i osiągać dochody umożliwiające utrzymanie siebie i swoich rodzin. Niepokojąca była również liczna grupa dzieci wspieranych przez system pomocy społecznej, głównie poprzez dożywianie w szkołach, co dowodzi istnienia poważnych niedoborów materialnych wśród znacznej liczby rodzin.

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową w 2006 r. według decyzji administracyjnych

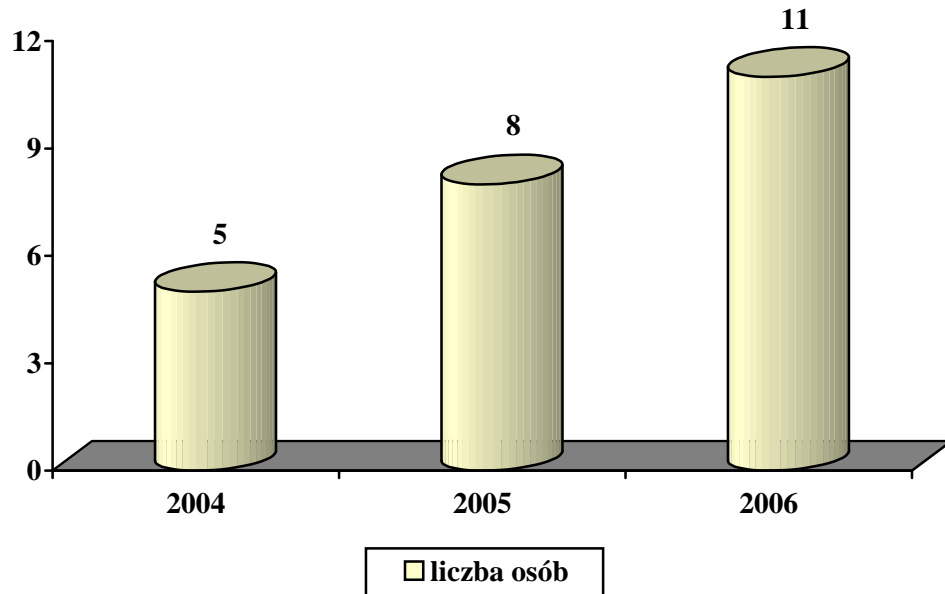

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tuszynie.

Analizując strukturę odbiorców pomocy ze względu na aktywność zawodową, dochodzimy do wniosku, że najliczniejsze grupy w 2006 roku stanowiły osoby niepracujące oraz bezrobotni bez prawa do zasiłku. Licznymi grupami były również osoby korzystające ze świadczeń emerytalnych i pracujące dorywczo. Następne co do wielkości grupy stanowiły osoby pracujące (wśród przyczyn takiego stanu rzeczy należy wskazać osiąganie dochodów uniemożliwiających utrzymanie siebie i swoich rodzin) oraz otrzymujące świadczenia rentowe. Najmniej liczebnymi grupami były osoby otrzymujące zasiłek dla bezrobotnych i studiujące.

Liczba osób skierowanych do Domów Pomocy Społecznej w latach 2004-2006

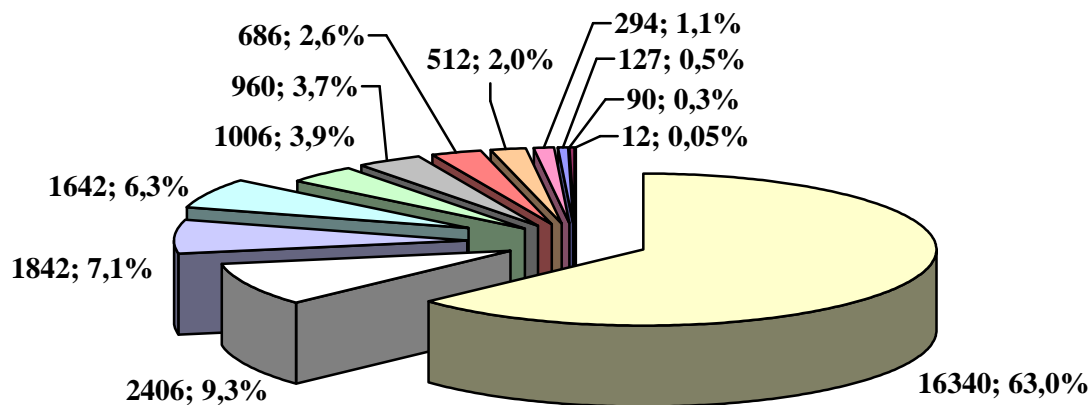
Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tuszynie.

Organizowanie placówek całodobowej opieki nie jest zadaniem samorządu gminnego, tym niemniej to pracownicy MOPS-u kwalifikują i kierują za pośrednictwem właściwego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie osoby do DPS-ów. W latach 2004-2006 liczba osób skierowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuszynie do Domów Pomocy Społecznej rosła z roku na rok i wyniosła odpowiednio 5, 8 i 11 osób.

Do DPS-ów trafiają osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, a nie można im zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Osobę taką kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania, po uzyskaniu zgody tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego. Zarówno dla zainteresowanej osoby, jak i dla całego systemu, skierowanie do domu pomocy społecznej jest zawsze ostatecznością, gdyż powoduje izolację osoby od jej naturalnego środowiska.

Świadczenia rodzinne przyznane przez MOPS w

200

- zasiłek rodzinny
- dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania
- dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej
- zasiłek pielęgnacyjny
- dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego
- dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka
- dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego
- dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tuszynie.

Zgodnie z ustawą, świadczeniami rodzinnymi są: zasiłek rodzinny i dodatki do tego zasiłku, świadczenia opiekuńcze w postaci zasiłku pielęgnacyjnego i świadczenia pielęgnacyjnego, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka oraz zapomoga wypłacana przez gminy z tytułu urodzenia się dziecka. W 2006 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuszynie przyznał:

- 16.340 zasiłków rodzinnych,
- 2.406 dodatków do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania,
- 1.842 dodatki do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- 1.642 zasiłki pielęgnacyjne,
- 1.006 dodatków do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego,
- 960 dodatków do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka,
- 686 dodatków do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- 512 dodatków do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,

- 294 świadczenia pielęgnacyjne,
- 127 jednorazowych zapomóg z tytułu urodzenia się dziecka,
- 92 dodatki do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka,
- 960 dodatków do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych.

W latach 2005-2006 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuszynie przyznał również zaliczki alimentacyjne dla odpowiednio 56 i 88 osób na łączną sumę odpowiednio 53.508 zł i 189.440 zł.

2.4. KWESTIA DZIECKA

Polityka społeczna zajmuje się dziećmi jako grupą wymagającą szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz dzieci polega przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu do oświaty, służby zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego.

System opieki nad dziećmi potrzebującymi wsparcia organizują instytucje państwowe, samorządy, organizacje pozarządowe. Na system ten składają się:

- domy pomocy społecznej dla dzieci specjalnej troski,
- pogotowia opiekuńcze,
- domy dziecka,
- ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży,
- ogniska wychowawcze,
- placówki środowiskowe zapobiegające niedostosowaniu społecznemu i osamotnieniu dzieci i młodzieży oraz zapewniające pomoc rodzicom mającym trudności w wychowaniu dzieci,
- wioski dziecięce,
- ośrodki adopcyjno-opiekuńcze,
- rodziny zastępcze,
- rodzinne domy dziecka,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Wszystkie te placówki wyrównują szanse dzieci i młodzieży, niemniej dziecko, dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół gminy ankiety. Pozwalają one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów oraz przekazują informacje o realizacji działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży. W sumie do badania przedłożono pięć ankiet – trzy ze szkół podstawowych oraz po 1 z gimnazjum i zespołu szkół specjalnych. W materiale badawczym respondenci oceniali głównie pozycję dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym.

Problemy występujące w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej

Lp.	Cechy patologii społecznej	Obecność poszczególnych cech		
		występuje (liczba szkół)	liczba ujawnionych przypadków	nie występuje
1	Alkoholizowanie się	1	2	4
2	Narkotyzowanie się			5
3	Palenie papierosów	4	7	1
4	Ucieczki z domu			5
5	Kradzieże			5
6	Agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	4	5	
7	Autoagresja	1	3	3
8	Przestępczość ujawniona			4
9	Niszczenie mienia szkolnego			4
10	Udział w grupach negatywnych	1	3	3
11	Opieka kuratora sądowego	1	2	3

12	Przemoc w rodzinie	1	3	3
13	Zaniedbanie przez dom	2	12	2
14	Wykorzystywanie seksualne			3

Badania własne Centrum AV.

Wskazując najistotniejsze kwestie, pedagodzy korzystali z zamkniętego zestawu kategorii, mając do wyboru 14 zmiennych. Stwierdzając obecność poszczególnych cech, podawali jednocześnie liczbę występujących przypadków. Do problemów społecznych najczęściej występujących na terenie szkoły i w domu rodzinnym uczniów zaliczyli sięganie po środki uzależniające (papierosy, alkohol), stosowanie agresji i przemocy w grupie rówieśniczej oraz zaniedbanie przez dom (za podstawowe kryterium klasyfikacji cech patologicznych przyjęto częstotliwość ich występowania).

Wszystkie szkoły prowadzą dożywianie uczniów, cztery zapewniają dostęp do Internetu, a trzy umożliwiają korzystanie z sali gimnastycznej. W żadnej z ankietowanych placówek nie funkcjonują klasy integracyjne. Trzy szkoły zatrudniają pedagoga, dwie logopedę, a jedna pielęgniarkę. Wszystkie placówki oferują uczniom zajęcia dodatkowe (m.in. różnorodne tematycznie koła zainteresowań i przedmiotowe oraz szkolne kółka sportowe), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zajęcia wyrównawcze (5 szkół), korekcyjno-kompensacyjne (3), logopedyczne (2), terapię pedagogiczną (2) i zajęcia dla obcokrajowców.

Określając problemy uczniów w pytaniach otwartych, pedagodzy wskazywali głównie na trudną sytuację materialno-bytową rodzin powodowaną bezrobociem i niskimi dochodami, dysfunkcje występujące w domu odnoszące się do zaniedbania dzieci, niezaradności życiowej rodziców i rozpadu rodziny, utrudniony dostęp do dóbr kultury (kino, teatr, muzeum) oraz stosowanie agresji i przemocy w środowisku rówieśniczym.

Według czterech ankietowanych na terenie gminy są rejony wymagające szczególnej interwencji ze względu na sytuację dziecka. Do takich miejsc zaliczono: tereny pegeerowskie (np. w Żerominie), okolice ul. Wysokiej w Tuszynie oraz niektóre rejony Tuszyńka.

Określając działania profilaktyczne i naprawcze konieczne do przeprowadzenia na terenie szkoły badani wskazywali na potrzebę diagnozowania problemów występujących

w środowisku uczniów, zintensyfikowania programów profilaktycznych w obszarach uzależnień, agresji i przemocy, zapewnienia dostępu do opieki pedagogiczno-psychologicznej, organizowania czasu wolnego (koła zainteresowań, wyjazdy do kina, rozrywki, aktywny wypoczynek), właściwego przygotowania uczniów do nauki na wyższym szczeblu edukacji oraz udzielania w szerszym zakresie niż dotychczas pomocy materialnej i rzeczowej dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich.

Podejmując kwestię badań koniecznych do przeprowadzenia wśród dzieci, młodzieży i rodziców, pedagodzy stwierdzili, iż należy przede wszystkim zintensyfikować wywiady środowiskowe, badania ankietowe i rozmowy indywidualne w celu lepszego rozpoznania sytuacji materialno-bytowej rodzin uczniów, zdiagnozowania aktualnych problemów (zbadanie przyczyn zaburzeń relacji pomiędzy dziećmi a rodzicami), oczekiwań i potrzeb (m.in. w zakresie spędzania czasu wolnego).

Analizując potrzeby dzieci i młodzieży, ankietowania wskazywali głównie na konieczność zapewnienia szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, zintensyfikowania wywiadów środowiskowych i przeciwdziałania zaniedbaniom ze strony rodziców, tworzenia świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych, ograniczenia zjawiska opuszczania zajęć szkolnych oraz zacieśniania współpracy z instytucjami wspierającymi działania szkoły.

Zastanawiając się nad tym, w jaki sposób szkoła może się przyczynić do poprawy sytuacji dziecka, pedagodzy wskazywali m.in. na możliwość organizowania zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych umożliwiających atrakcyjne spędzanie czasu i rozwijanie zainteresowań, zapewnienia uczniom dostępu do pomocy pedagoga szkolnego i prowadzenia pedagogizacji rodziców, udzielania pomocy materialnej i rzeczowej (przy współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej) oraz podejmowania współpracy z instytucjami wspierającymi działania szkoły.

Według ankietowanych przedstawione powyżej kwestie należałoby podjąć w lokalnym programie opieki na dziećmi i młodzieżą.

2.4.1. KWESTIA DZIECKA I RODZINY W PERSPEKTYWIE PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ

W roku szkolnym 2006/2007 w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Koluszkach badaniami psychopedagogicznymi objęto łącznie 109 dzieci i młodzieży z terenu gminy Tuszyn. W ich wyniku wydano 102 opinie i 7 orzeczeń. Opinie dotyczyły m.in. dostosowania wymagań programowych (75 dzieci), kontynuowania nauki w gimnazjum z przyuczeniem do zawodu (2), określenia aktualnego rozwoju umysłowego (upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, nauczanie systemem specjalnym; 1) oraz dostosowania warunków egzaminu do stwierdzonych dysfunkcji (dysortografia – 12, dysleksja rozwojowa – 9). Orzeczenia natomiast odnosiły się do potrzeby kształcenia specjalnego (upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim; 3), nauczania indywidualnego (zaburzenia emocjonalne i zachowania; 3) oraz integracji (1).

W analizowanym roku w zajęciach terapii pedagogicznej dla dzieci z trudnościami w nauce czytania i pisania uczestniczyło 59 uczniów z terenu gminy Tuszyn, a w zajęciach terapii logopedycznej dla dzieci z wadą wymowy – 31 dzieci. Ponadto w ramach rozwiązywania problemów wychowawczych dzieci i młodzieży udzielono 85 porad psychologicznych.

2.4.2. KWESTIA DZIECKA I RODZINY W PERSPEKTYWIE ZESPOŁU KURATORSKIEJ SŁUŻBY SĄDOWEJ DO SPRAW RODZINNYCH I NIELETNICH SĄDU REJONOWEGO

Zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych, kurator sądowy jest organem wykonawczym sądu i realizuje zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym związane z wykonywaniem orzeczeń sądu. Działania pomocowe realizowane przez kuratorów wynikają ze wskazań sądu opartych na art. 100 Kodeksu rodzinnego. Pomoc ta ma charakter niematerialny i dotyczy umożliwienia właściwego wykonywania władzy rodzicielskiej.

Według danych Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej do Spraw Rodzinnych i Nieletnich Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim, na dzień 30 kwietnia 2007 r. kuratorzy wykonywali łącznie 25 orzeczeń z ustanowionymi nadzorami kuratorskimi w sprawach opiekuńczych małoletnich, nieletnich oraz dotyczących leczenia odwykowego osób dorosłych. Ogółem kuratelą objętych było 47 osób z terenu gminy Tuszyn.

2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki, zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu np. niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności

finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

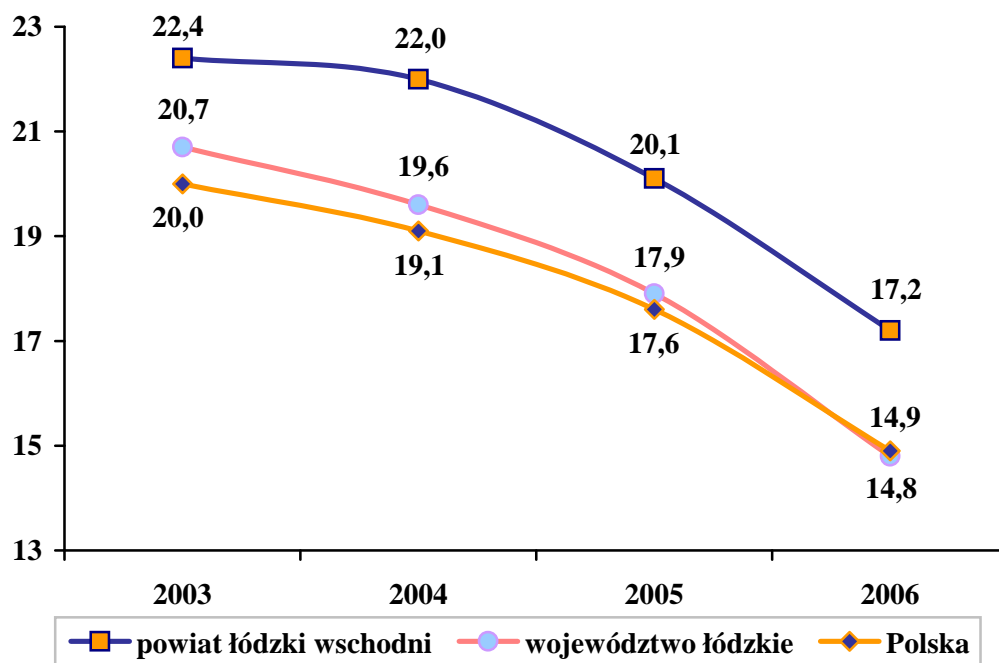
Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontraktu socjalnego, która pozwala na uzależnienie pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wywołują zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

Stopa bezrobocia w kraju, województwie i powiecie w latach 2003-2006

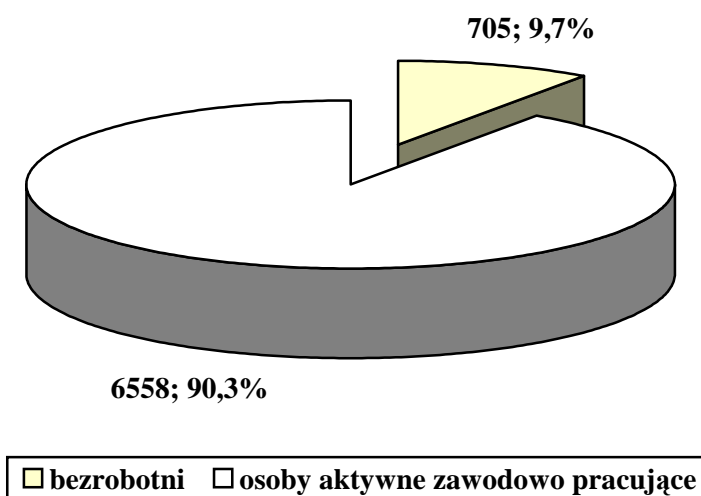

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Stopa bezrobocia to procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie cywilnej ludności aktywnej zawodowo, ale bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Analizując powyższy wykres, należy stwierdzić, iż w latach 2003-2006 powiat łódzki wschodni charakteryzował się wyższą, w stosunku do województwa łódzkiego i kraju, stopą bezrobocia. Generalnie w skali całego kraju – z uwagi na poprawę kondycji gospodarki – mamy do czynienia z powolnym zmniejszaniem się stopy bezrobocia.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy Łódź – Wschód na dzień 31 grudnia 2006 roku w gminie Tuszyn pozostawało zarejestrowanych 705 bezrobotnych. Wśród nich większą liczebnie grupą byli mężczyźni, którzy stanowili 54,5% ogółu bezrobotnych w gminie (384 osoby). Należy dodać, że poziom bezrobocia odnotowany w statystykach instytucji rynku pracy może być różny od rzeczywistej liczby informującej o osobach pozostających bez pracy.

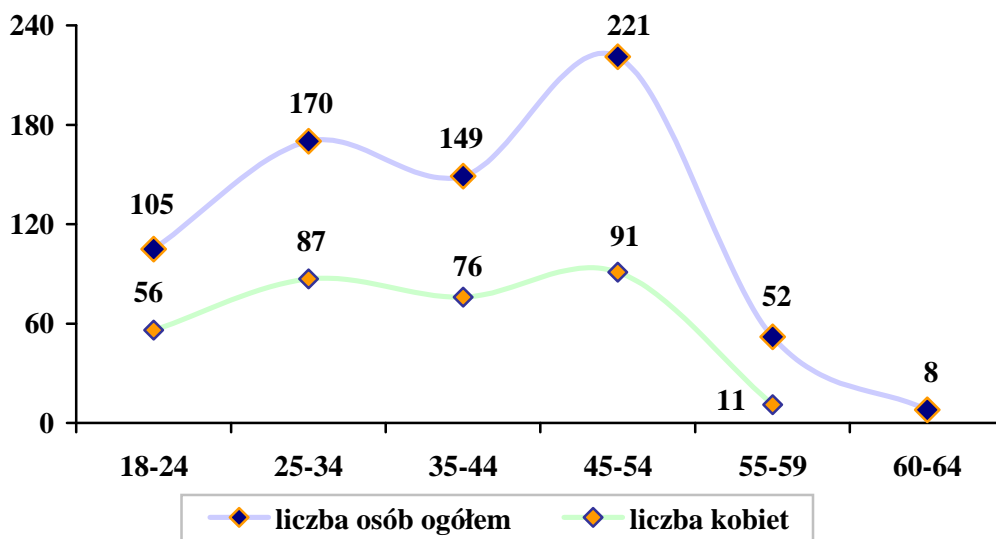
Bezrobotni i osoby aktywne zawodowo pracujące w gminie Tuszyn z końcem 2006 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy Łódź-Wschód.

Spośród 7.263 osób z terenu gminy Tuszyn, będących w wieku produkcyjnym, z końcem 2006 roku 705 osób pozostawało bez zatrudnienia.

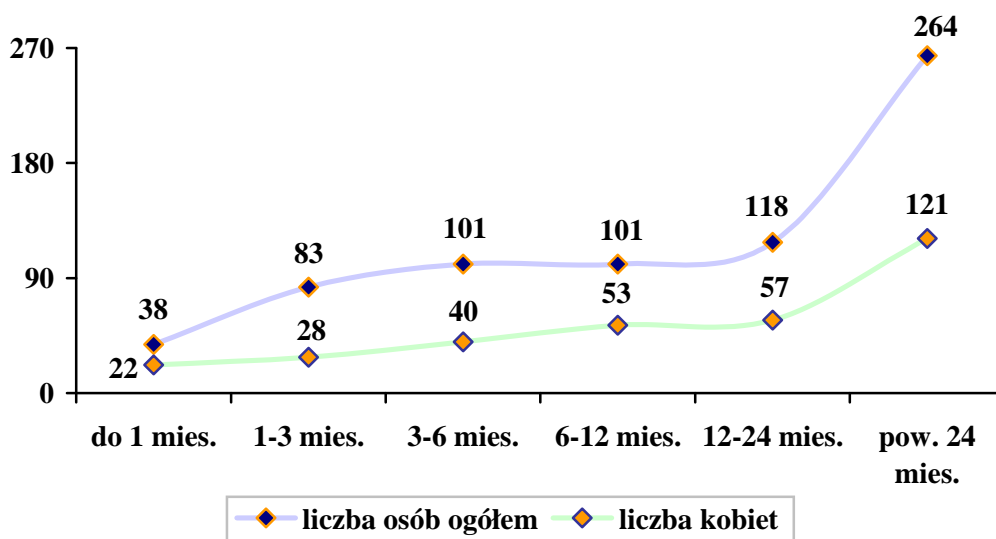
Bezrobotni według wieku z końcem 2006 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy Łódź-Wschód.

Z końcem 2006 roku w grupie bezrobotnych najwięcej było osób posiadających niewielkie szanse na zmianę swej sytuacji życiowej, które przekroczyły 45. rok życia. Osobom pozostającym jeszcze w wieku produkcyjnym, ale już niemobilnym, zdecydowanie trudniej znaleźć pracę i zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe. Liczną grupę stanowili również ludzie młodzi, często nieposiadający wcześniejszych doświadczeń zawodowych. Największy odsetek kobiet wśród ogółu bezrobotnych odnotowano w przedziale wiekowym 18-24 lata – 53,3%.

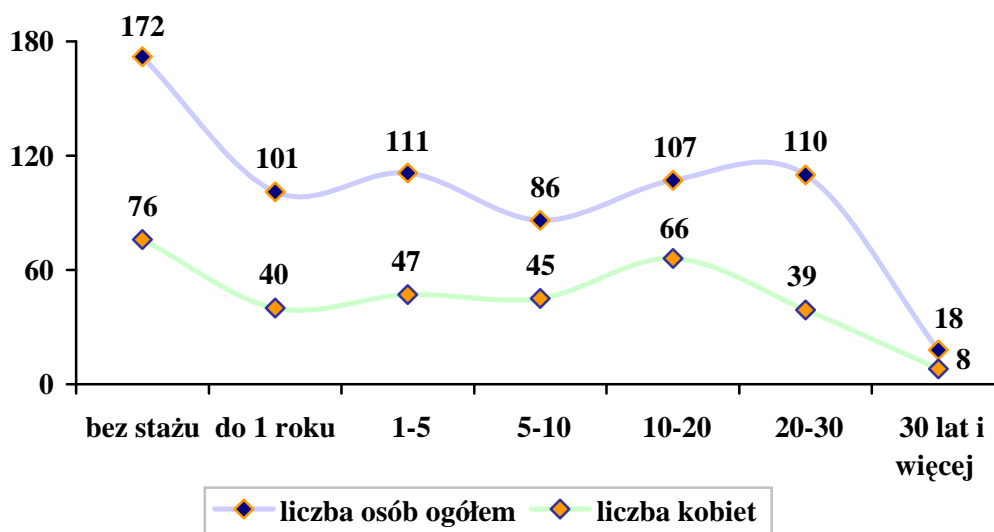
Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy z końcem 2006 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy Łódź-Wschód.

Powrót do pracy jest tym trudniejszy, im dłuższy jest okres pozostawania poza zatrudnieniem, co wyraźnie widać na powyższym zestawieniu. Brak pracy może powodować nieodwracalne szkody nie tylko ekonomiczne, ale przede wszystkim społeczne, łącznie z daleko idącą demoralizacją i wykluczeniem osób pozostających bez zatrudnienia. Długotrwale bezrobotni, którzy z końcem 2006 roku stanowili najliczniejszą grupę pozostających bez pracy w gminie, często nie są w stanie samodzielnie wrócić do zatrudnienia, stąd tak ważne w ich przypadku są: poradnictwo zawodowe, praca socjalna oraz kluby integracji społecznej.

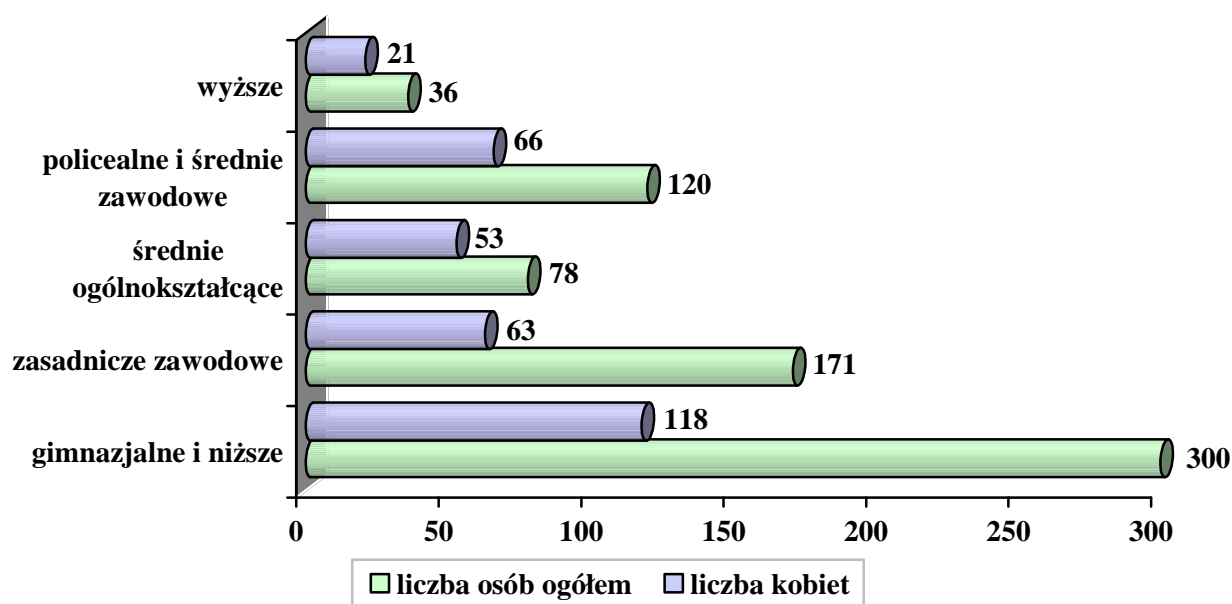
Bezrobotni według stażu pracy z końcem 2006 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy Łódź-Wschód.

Staż pracy warunkujący zdobycie doświadczenia zawodowego jest cechą niezwykle pożądaną przez pracodawców. Z końcem 2006 roku najliczniejszą grupę bezrobotnych w gminie stanowiły osoby bez stażu pracy. W programach aktywizujących osoby bezrobotne należy zatem zwrócić szczególną uwagę na absolwentów, tak by mieli możliwość zdobycia pierwszych doświadczeń zawodowych.

Bezrobotni według wykształcenia z końcem 2006 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy Łódź-Wschód.

Z końcem 2006 roku zdecydowanie lepszą sytuację na lokalnym rynku pracy posiadały osoby z wykształceniem wyższym i średnim ogólnokształcącym; tych w rejestrach bezrobotnych figurowało najmniej. Problem bezrobocia w największym stopniu dosięgał osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym. Zestawiając ten fakt z sytuacją na rynku pracy, należy nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób już bezrobotnych szczególny nacisk należy położyć na szkolenia, doksztalcenie i zmianę kwalifikacji zawodowych.

2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ

Problemy wynikające z picia alkoholu i zażywania narkotyków stanowią obecnie jedną z poważniejszych kwestii społecznych. Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego (wzrasta liczba nieletnich nietrzeźwych sprawców przestępstw, ale również nieletnich nietrzeźwych ofiar), jak również ogólny stan zdrowia populacji, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych jest trudna do ustalenia. Z jednej strony możemy się opierać na danych szacunkowych

ustalonych dla populacji, m.in. przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które prezentuje poniższe zestawienie, z drugiej na danych przedstawianych przez poszczególne instytucje podejmujące kwestie uzależnień w swej działalności statutowej.

Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

		W Polsce 38,6 mln	W mieście 100 tys. mieszk.	W mieście 25 tys. mieszk.	W gminie 10 tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	ok. 1.330 osób: dorosłych i dzieci	ok. 530 osób: dorosłych i dzieci

Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstinencji);
- jako zagrożenie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzorów picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

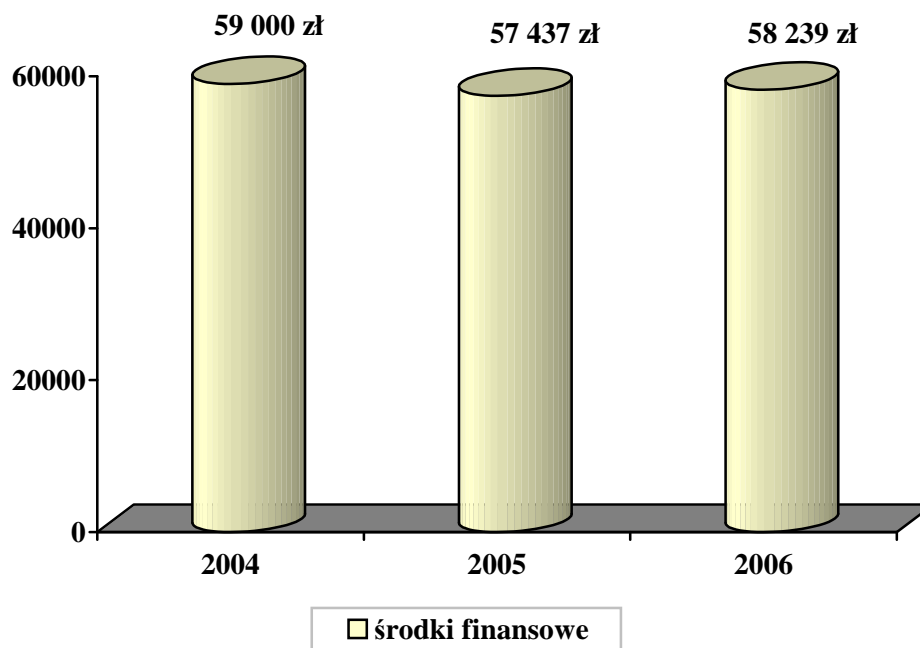
Rozmiary zjawiska uzależnień odnotowane w oficjalnych statystykach różnią się od faktycznego stanu. Najlepiej widać to w sferze odczuć społecznych mieszkańców, którzy bardzo często wskazują na uzależnienia jako poważny problem społeczny. Spośród 685 rodzin objętych pomocą społeczną przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuszynie w 2006 roku, 4 rodziny liczące 5 osób swą trudną sytuację życiową tłumaczyły problemem alkoholowym. Nie było uwidocznione używanie narkotyków. W analizowanym roku z tytułu narkomanii miejscowy Ośrodek nie świadczył pomocy, co jednak nie może być tożsame z twierdzeniem zupełnego braku występowania zjawiska.

Aby eliminować niekorzystny wpływ uzależnień na społeczność gminy, konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia. Ważną rolę odgrywa w tym procesie uchwalany corocznie program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. W jego realizacji biorą udział następujące osoby funkcyjne i instytucje: Burmistrz Miasta Tuszyn, Pełnomocnik Burmistrza ds. Uzależnień i Przemocy w Rodzinie, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Centrum Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii oraz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuszynie. Ponadto w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na terenie gminy działania prowadzą: placówki szkolne, Samorządowa Przychodnia Zdrowia, Policja, Straż Miejska, Kościół oraz organizacje pozarządowe.

W 2006 roku Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Tuszynie, w ramach przysługujących jej uprawnień, rozpatrzyła 16 wniosków dotyczących skierowania na leczenie odwykowe osób uzależnionych; z czego 9 osób skierowano na leczenie przymusowe.

Środki finansowe służące rozwiązywaniu problemów uzależnień w latach 2004-2006

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Tuszynie.

Wielkość środków przeznaczanych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie Tuszyn w latach 2004-2006 pozostawała na podobnym poziomie. W 2004 r. wyniosła 59.000 zł, w roku następnym spadła nieznacznie do 57.437 zł, a w 2006 r. wzrosła do 58.239 zł.

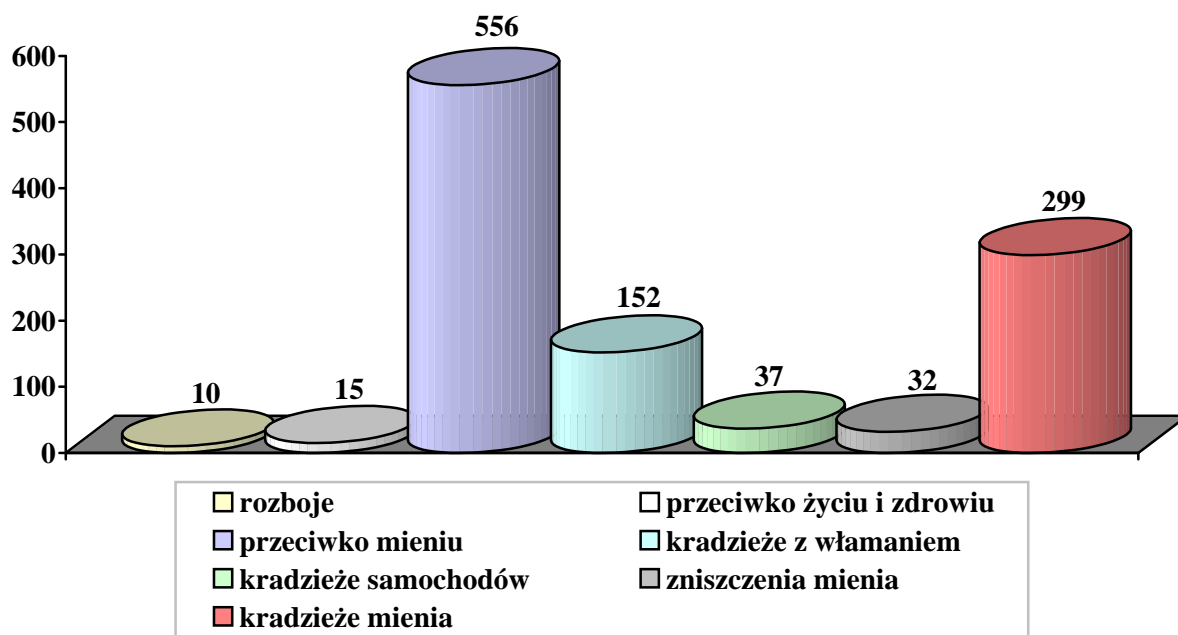
2.7. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwie piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność gminy Tuszyn.

W niniejszym rozdziale przedstawiono analizę stanu zagrożenia przestępczością na terenie działania Komisariatu Policji w Tuszynie, obejmującego swym zasięgiem gminy Tuszyn, Rzgów i Brójce (w zależności od posiadanych danych przedstawiono również sytuację w samej gminie Tuszyn). Wynika z niej, iż w 2006 roku wszczęto 963 postępowania przygotowawcze (o 13 więcej w porównaniu z rokiem poprzednim) oraz stwierdzono 919 przestępstw (o 85 mniej w stosunku do roku 2005), w tym 656

przestępstw o charakterze kryminalnym. W ogólnej liczbie 151 podejrzanych o przestępstwa kryminalne, ujawniono 12 osób nieletnich, którzy dopuścili się 14 czynów karalnych, głównie kradzieży, zniszczeń mienia oraz kradzieży z włamaniem.

Przestępstwa kryminalne stwierdzone na terenie działania Komisariatu Policji w Tuszynie w 2006 roku

Dane Komisariatu Policji w Tuszynie.

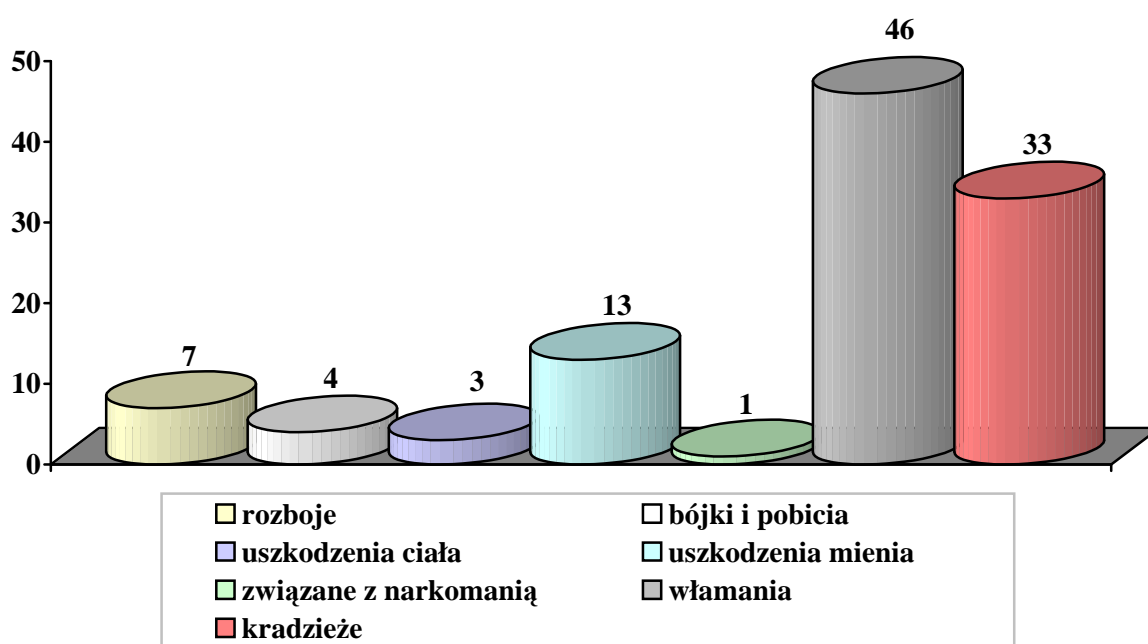
Analizując powyższe zestawienie, należy stwierdzić, iż najczęściej popełnianymi przestępstwami kryminalnymi na terenie działania Komisariatu Policji w Tuszynie w 2006 roku były przestępstwa przeciwko mieniu (556 przypadków), wśród których dominowały kradzieże mienia (299) i kradzieże z włamaniem (152). Wśród innych przestępstw o charakterze kryminalnym odnotowano kradzieże samochodów (37), zniszczenia mienia (32), przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu (15) oraz rozboje (10). Warto dodać, iż we wszystkich kategoriach przestępstw, poza kradzieżami mienia, zarejestrowano spadek dynamiki przestępczości w porównaniu z rokiem 2005.

Analizując stan zagrożenia w ruchu drogowym, należy stwierdzić, iż w 2006 roku na terenie działania Komisariatu Policji w Tuszynie odnotowano 195 przestępstw drogowych (o 52 więcej w porównaniu z rokiem poprzednim), w tym 153 przestępstwa polegające na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości (o 35 więcej w stosunku do

roku 2005). Na terenie gminy Tuszyn zarejestrowano 36 wypadków drogowych, w wyniku których 6 osób poniosło śmierć, a 48 osób zostało rannych. Głównymi sprawcami zagrożenia bezpieczeństwa w ruchu drogowym byli kierujący, którzy niedostosowywali prędkości do warunków ruchu oraz nieudzielali pierwszeństwa przejazdu.

W analizowanym roku na terenie działania Komisariatu Policji w Tuszynie zrealizowano ponadto 3.368 służb patrolowych i obchodowych, przeprowadzono 3.156 interwencji domowych w miejscach publicznych i innych miejscach, zatrzymano 80 osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia oraz 74 osoby w celu wytrzeźwienia, a także przekonwojowali i doprowadzili 188 osób – aresztowanych do odbycia kar na polecenie prokuratur, sądów oraz do innych jednostek policji.

Zdarzenia kryminalne odnotowane na terenie gminy Tuszyn (rejony nr 5-7 Komisariatu Policji w Tuszynie) w 2006 roku

Dane Komisariatu Policji w Tuszynie.

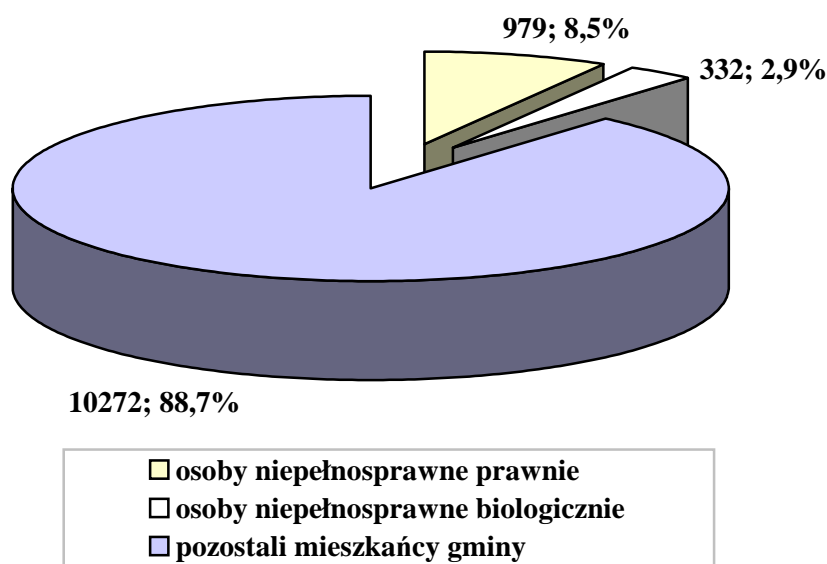
Analizując powyższe zestawienie, należy stwierdzić, iż do najczęściej zaistniałych zdarzeń kryminalnych na terenie gminy Tuszyn w 2006 roku należały włamania (46 zdarzeń) i kradzieże (33). Wśród innych zdarzeń odnotowano uszkodzenia mienia (13), rozboje (7), bójki i pobicia (4), uszkodzenia ciała (3) i zdarzenie związane

z narkomanią (1). W analizowanym roku zarejestrowano również 323 wykroczenia, w tym 181 wykroczeń drogowych.

2.8. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Osoby niepełnosprawne a ludność gminy w 2002 roku

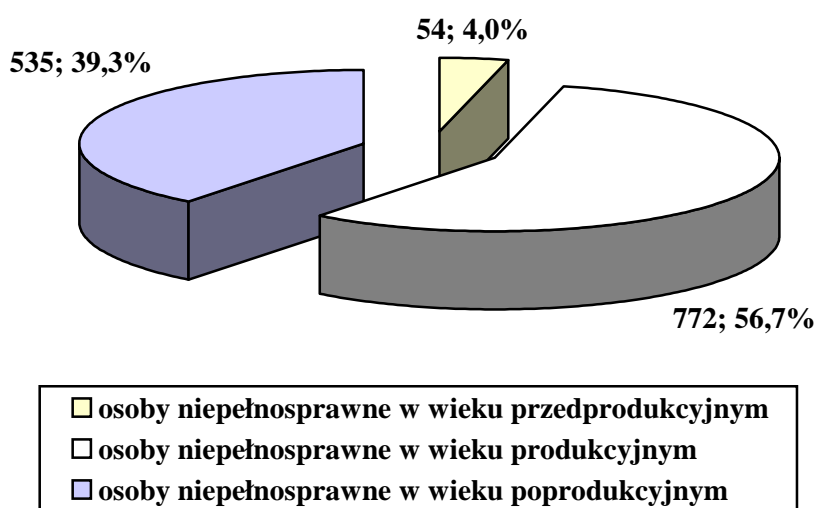

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W roku 2002 w gminie Tuszyn zamieszkiwało 1.311 osób niepełnosprawnych (w tym 633 mężczyzn i 678 kobiet), co stanowiło 11,3% ogółu mieszkańców gminy. Grupa osób niepełnosprawnych była silnie zróżnicowana nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania.

W skali całego kraju zdecydowana większość osób niepełnosprawnych – 84% – utrzymuje się głównie ze świadczeń społecznych: rent, emerytur i zasiłków (w 2006 roku z powodu niepełnosprawności z pomocy społecznej w gminie Tuszyn skorzystało 158 rodzin liczących 398 osób w i była to czwarta co do wielkości, pod względem liczby beneficjentów, przyczyna udzielania wsparcia). Jedynie dla 8% tej populacji główne źródło utrzymania stanowi praca, zaś kolejne 8% pozostaje na utrzymaniu innych osób, nie posiadając własnych środków na przeżycie. Prawie połowa osób niepełnosprawnych legitymuje się co najwyżej wykształceniem podstawowym, a to znacznie utrudnia wejście na rynek pracy i utrzymanie zatrudnienia.

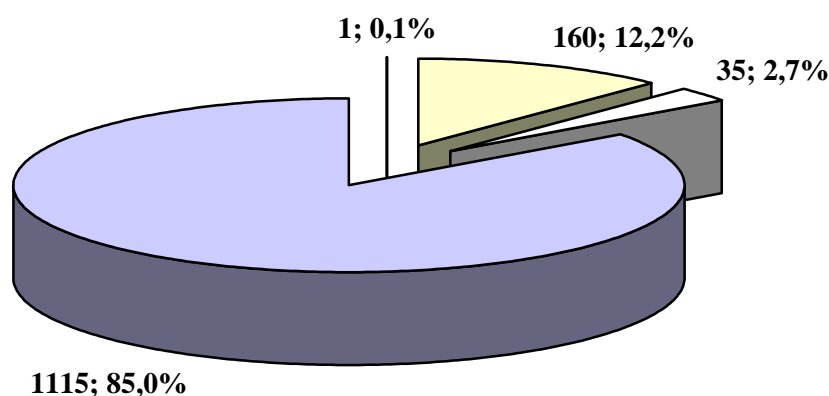
Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W 2002 roku blisko 57% niepełnosprawnych w gminie było w wieku produkcyjnym (772 osoby), co było zjawiskiem niepokojącym. Liczną grupę reprezentowały również osoby w wieku poprodukcyjnym (535 osób). Najmniejszą liczebnie grupę stanowiły dzieci i młodzież – łącznie 54 osoby.

Osoby niepełnosprawne według aktywności ekonomicznej w 2002 roku

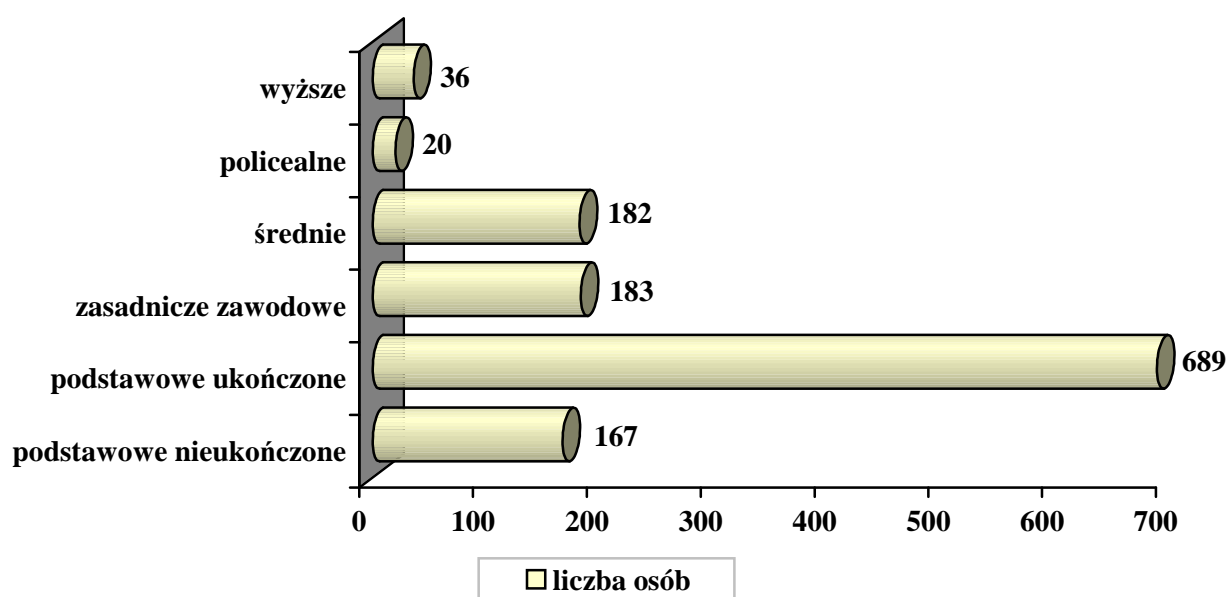
- aktywni zawodowo pracujący
- aktywni zawodowo bezrobotni
- bierni zawodowo (łącznie z osobami w wieku poniżej 15 lat)
- nieustalony status na rynku pracy

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W 2002 roku zdecydowana większość osób niepełnosprawnych w gminie była bierna zawodowo – 1.115 osób. Wśród aktywnych zawodowo zarejestrowano 160 osób pracujących i 35 osób pozostających bez pracy. Nieustalony status na rynku pracy posiadała 1 osoba.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. Istnieje wiele czynników wpływających niekorzystnie na zatrudnianie osób niepełnosprawnych. Po stronie podażowej są to (poza relatywnie niskimi kwalifikacjami osób niepełnosprawnych): słabe motywacje i liczne bariery instytucjonalno-infrastrukturalne, a po stronie popytu na pracę: niechęć pracodawców i w konsekwencji znaczny koszt ich motywowania oraz ogólnie trudny rynek pracy, charakteryzujący się słabą dynamiką tworzenia miejsc pracy.

Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 r.

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W 2002 roku najliczniejszą grupę niepełnosprawnych w gminie stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym – 689 osób.

Osoby niepełnosprawne są bardzo zróżnicowaną grupą ludzi, w związku z tym konieczna jest polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających je od pomocy innych oraz ich rodziny. Niepełnosprawni są często gorzej wykształceni, co zdecydowanie utrudnia ich funkcjonowanie na rynku pracy. Rodziny posiadające niepełnosprawne dzieci wymagają szczególnej uwagi, jeżeli chodzi o ich edukację i społeczne włączanie oraz możliwości rehabilitacyjne.

Szczególnych wysiłków wymaga rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, tj. m.in.: promocja dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia oraz budowa systemu wsparcia dla osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa. Wspomniane działania stwarzają możliwość integracji tej grupy osób z pozostałą częścią społeczeństwa. Jednocześnie nadal powinny być konsekwentnie likwidowane bariery architektoniczne, komunikacyjne oraz transportowe, utrudniające osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie.

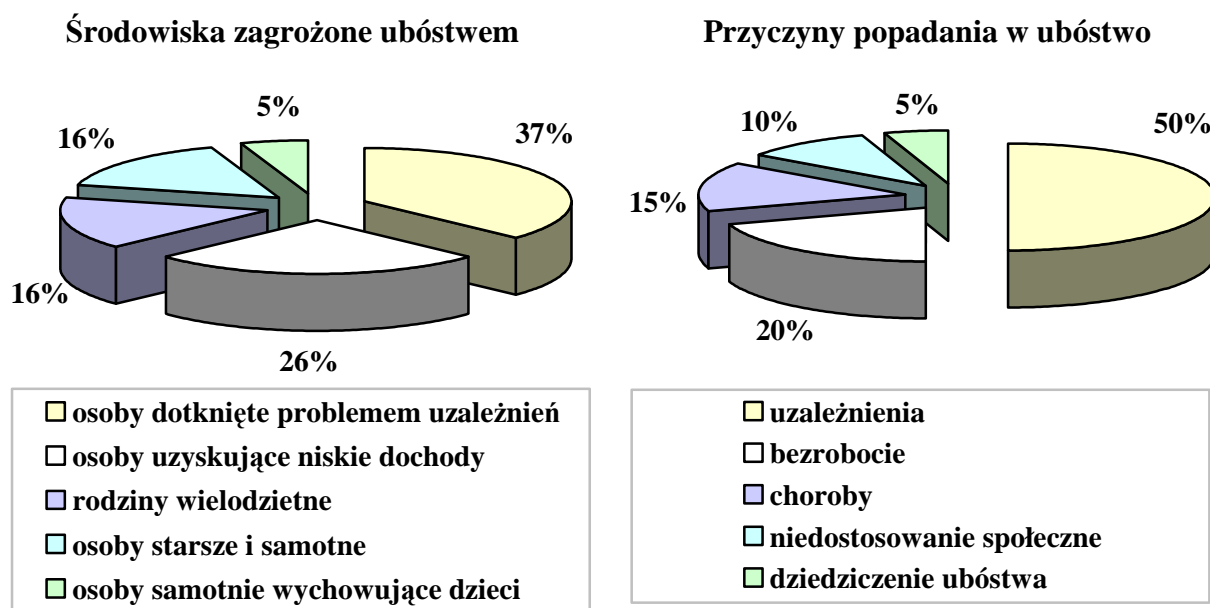
Do instytucji świadczących opiekę i pomoc osobom niepełnosprawnym z terenu gminy Tuszyn należą: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuszynie, Samorządowa

Przychodnia Zdrowia w Tuszynie, Szpital S1 – Zakład Opiekuńczo-Lecznicy w Tuszynie oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie Łódź-Wschód w Łodzi.

2.9. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne gminy, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych MOPS-u, radnych, mieszkańców gminy.

Poniższe wykresy prezentują obraz najistotniejszych kwestii dotyczących lokalną społeczność.

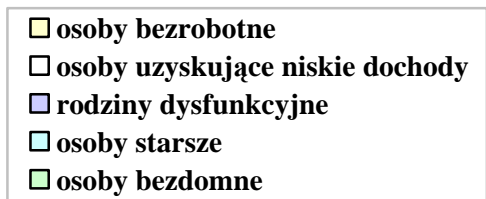
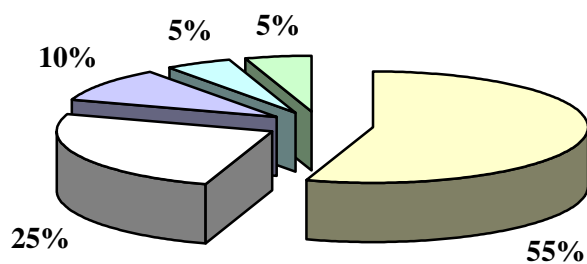

Badania własne Centrum AV.

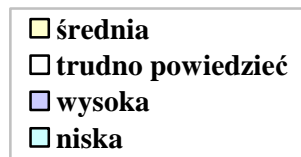
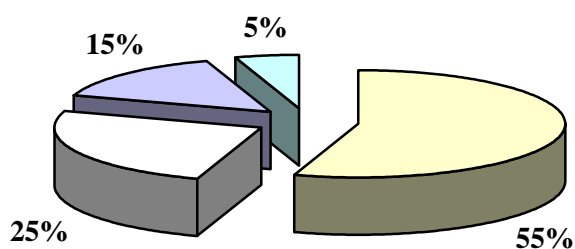

Według badanych, problem ubóstwa dotyczy najbardziej osób dotkniętych problemem uzależnień (37%), uzyskujących niskie dochody (26%), rodzin wielodzietnych oraz osób starszych i samotnych (po 16%). Jako najczęstsze przyczyny popadania w stan ubóstwa respondenci podawali uzależnienia (50%) oraz bezrobocie (20%).

Środowiska zagrożone uzależnieniami

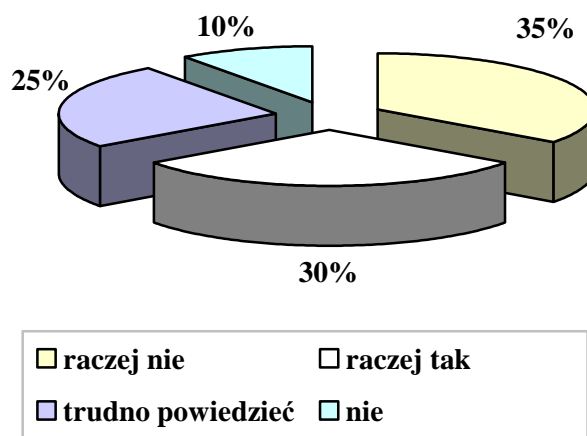
Skala problemu uzależnień

Badania własne Centrum AV.

W kwestii środowisk zagrożonych zjawiskiem uzależnień najczęściej wymienianymi grupami były osoby bezrobotne (55%), uzyskujące niskie dochody (25%) oraz rodziny dysfunkcyjne (10%). Określając skalę występowania tego problemu większość badanych (55%) oceniła ją jako średnią, 15 osób jako wysoką, a 5% jako niską. Jednocześnie aż 25% ankietowanych nie miało zdania.

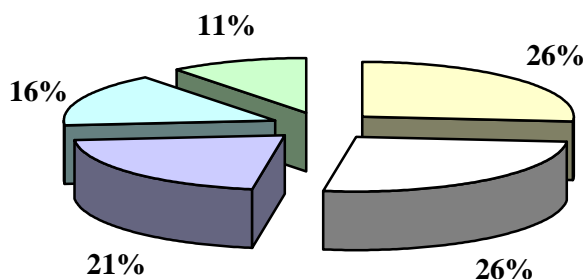
Czy oferta pomocy osobom uzależnionym jest wystarczająca?

Badania własne Centrum AV.

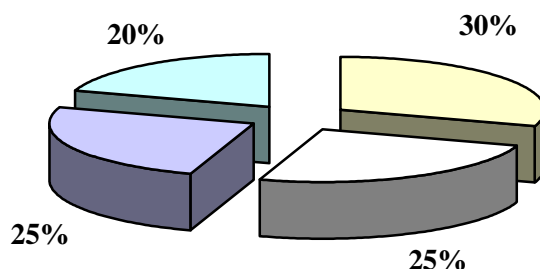
Jeśli chodzi o ocenę oferty pomocy dla osób uzależnionych, blisko połowa ankietowanych (łącznie 45%) stwierdziła, iż jest ona raczej niewystarczająca lub niewystarczająca. Odmiennego zdania było 30% badanych. Jednocześnie aż 25% respondentów nie miało zdania.

Problemy społeczne dotykające osób starszych

- brak opieki ze strony rodziny
- samotność
- choroby
- ubóstwo i bieda
- niepełnosprawność

Czy oferta pomocy osobom starszym jest wystarczająca?

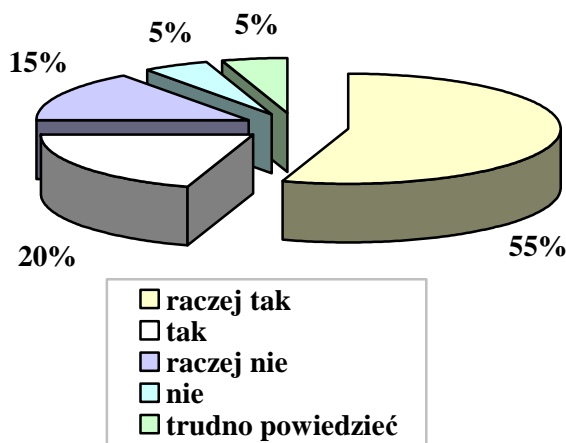
- raczej nie
- raczej tak
- trudno powiedzieć
- nie

Badania własne Centrum AV.

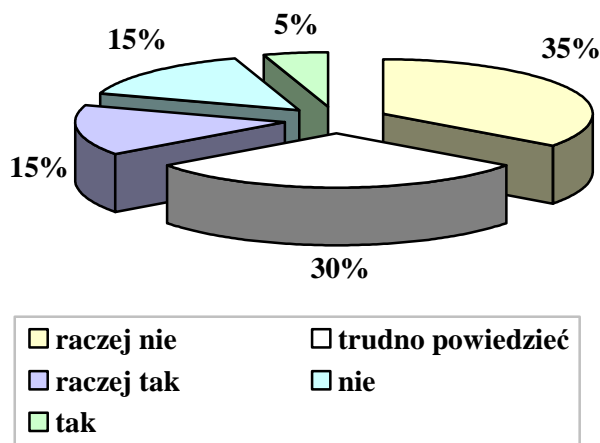
W kwestii osób starszych badani za najczęstsze problemy dotykające tę grupę osób podawali brak opieki ze strony rodziny i samotność (po 26%) oraz choroby (21%). Co do oceny oferty pomocy osobom starszym, połowa ankietowanych stwierdziła, iż jest

ona raczej niewystarczająca lub niewystarczająca. Odm inną opinię wyraziło 25% osób i tyłuż samo respondentów nie potrafiło sprecyzować swojego stanowiska.

Czy osoby niepełnosprawne są akceptowane w środowisku lokalnym?

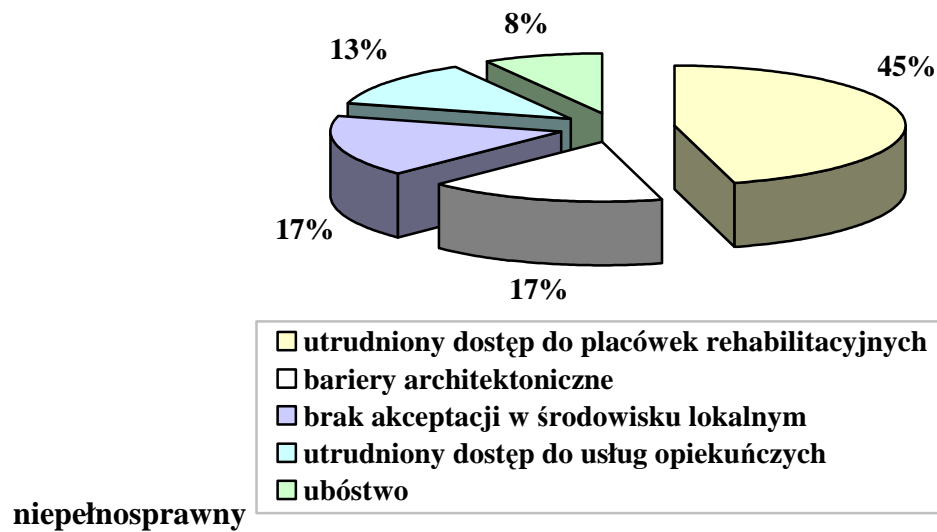
Czy oferta pomocy osobom niepełnosprawnym jest wystarczająca?

Badania własne Centrum AV.

W kwestii akceptacji osób niepełnosprawnych zdecydowana większość badanych (łącznie 75%) wypowiedziała się pozytywnie. Jednocześnie 20% respondentów wyraziło odmi inną opinię, a 5% osób nie sprecyzowało swojego stanowiska. Jeśli natomiast chodzi o ofertę pomocy ww. osobom, to łącznie połowa badanych stwierdziła, iż jest ona raczej niewystarczająca lub niewystarczająca. Pozytywny pogląd w tej sprawie wyraziło w sumie 20% osób, a aż 30% badanych nie potrafiło jasno sprecyzować swojego stanowiska.

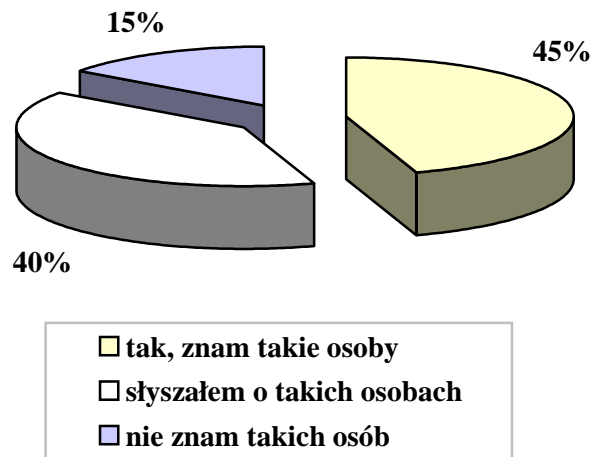
Problemy społeczne dotykające osób

Badania własne Centrum AV.

Za problemy najbardziej nękające osoby niepełnosprawne badani uznali utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (45%), a następnie bariery architektoniczne oraz brak akceptacji w środowisku lokalnym (po 17%).

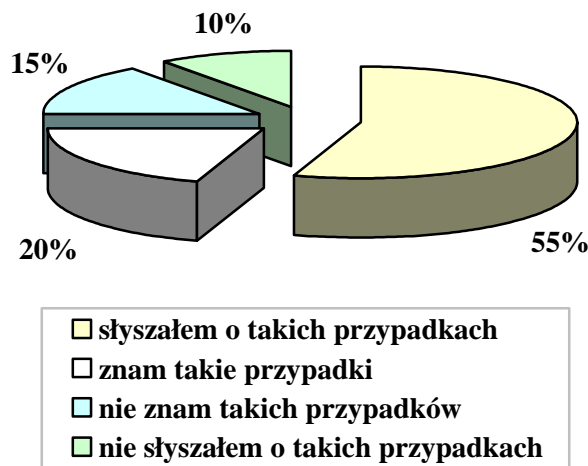
Czy na terenie gminy zamieszkują osoby chore psychicznie?

Badania własne Centrum AV.

Zagadnienie osób chorych psychicznie zamieszkujących w gminie nie jest obce zdecydowanej większości jej mieszkańcom. Łącznie 85% ankietowanych stwierdziło, iż wie o fakcie zamieszkiwania takich osób w gminie, a odmienną opinię wyraziło 15% respondentów.

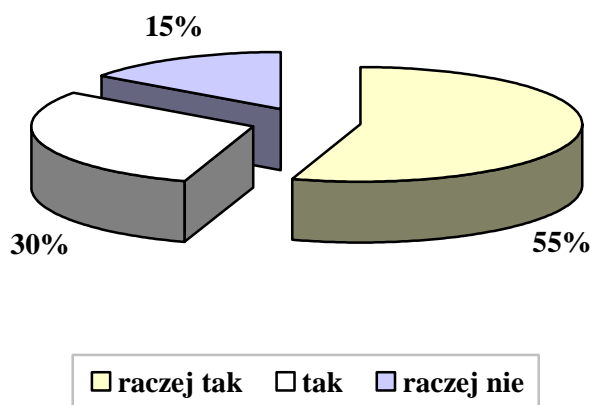
Czy w rodzinach istnieje zjawisko przemocy domowej?

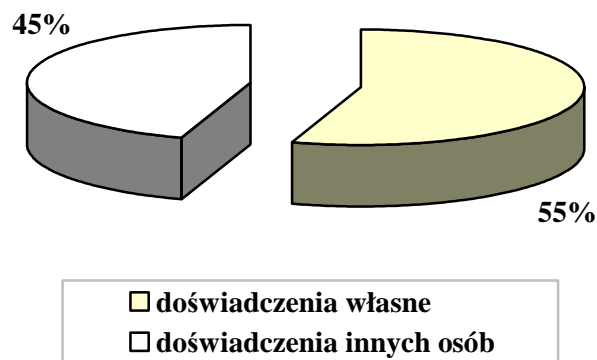
Badania własne Centrum AV.

Podejmując kwestię zjawiska przemocy domowej, zdecydowana większość badanych (łącznie 75%) stwierdziła, iż słyszała bądź zna przypadki występowania tej patologii w gminie, co należy uznać za zjawisko niezwykle niepokojące. Odmiennego zdania było w sumie 25% respondentów.

Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?

Źródło wiedzy na temat stanu bezpieczeństwa w gminie

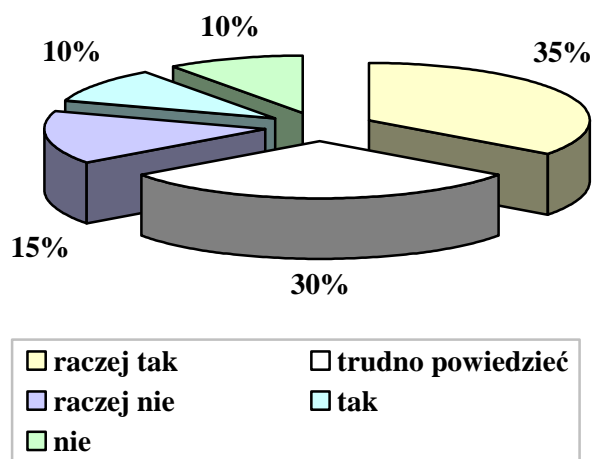

Badania własne Centrum AV.

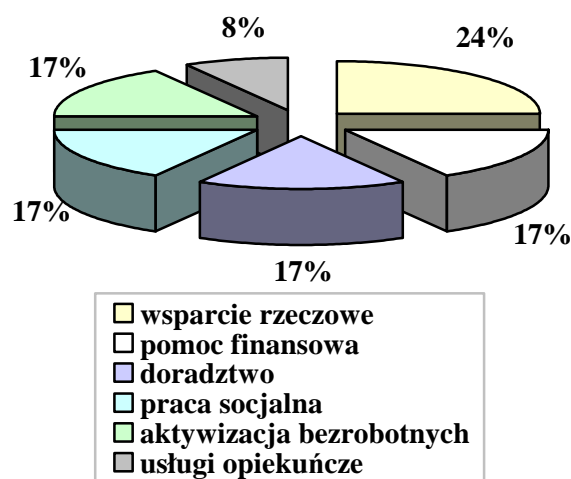
Jeśli chodzi o kwestię poczucia bezpieczeństwa w gminie, to zdecydowana większość ankietowanych (łącznie 85%) stwierdziła, że czuje się raczej bezpiecznie bądź bezpiecznie w miejscu zamieszkania. Odmiennego zdania było jedynie 15% respondentów, którzy przyznali, iż głównymi przyczynami braku bezpieczeństwa w gminie są: słabe oświetlenie oraz ograniczona liczba patroli policyjnych. Źródłem

wiedzy respondentów na temat stanu bezpieczeństwa w środowisku lokalnym były zarówno doświadczenia własne (55%), jak i innych osób (45%).

Czy pomoc MOPS-u jest wystarczająca?

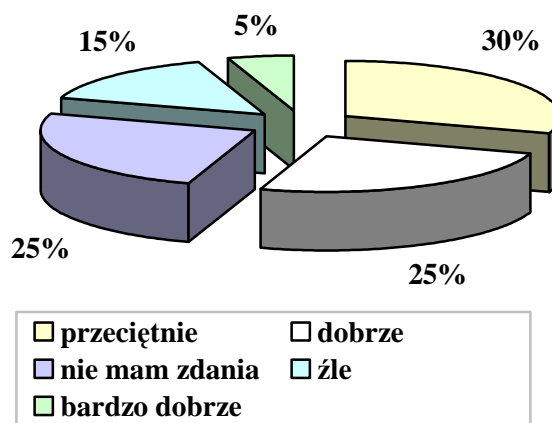

Jaką formę wsparcia powinien oferować MOPS?

Badania własne Centrum AV.

Ocena pracy pracowników socjalnych

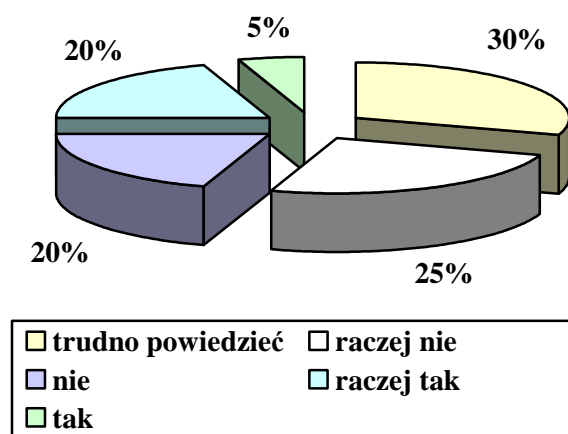

Badania własne Centrum AV.

W kwestii oceny pomocy udzielanej przez MOPS, blisko połowa ankietowanych (łącznie 45%) stwierdziła, iż jest ona raczej wystarczająca lub wystarczająca. Odmiennego zdania było w sumie 25% respondentów, a aż 30% osób nie sprecyzowało swojego stanowiska. W kwestii form wsparcia, jakie powinien oferować MOPS, badani najczęściej wskazywali na wsparcie rzeczowe (24%) oraz pomoc finansową, doradztwo, pracę socjalną i aktywizację bezrobotnych (po 17%). Jeśli natomiast chodzi o ocenę

pracy pracowników socjalnych, 30% badanych oceniło ją przeciętnie, 25% – dobrze, 15% – źle, 5% – bardzo dobrze, a aż 25% osób nie miało zdania.

Czy oferta pomocy świadczonej przez organizacje pozarządowe zaspokaja potrzeby środowiska lokalnego?

Badania własne Centrum AV.

Oceniając adekwatność pomocy świadczonej przez organizacje pozarządowe w stosunku do potrzeb ludności gminy, blisko połowa badanych (łącznie 45%) stwierdziła, iż jest ona nie raczej niewystarczająca lub niewystarczająca. Odmienną opinię wyraziło w sumie 25% respondentów, a aż 30% osób nie miało zdania.

2.10. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów: Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

Kwestia osób bezrobotnych

Mocne strony

- wzrost znaczenia wykształcenia jako wartości,
- dobre przygotowanie pracowników pomocy społecznej do pracy z osobami bezrobotnymi.

Słabe strony

- wysoka skala bezrobocia,
- występowanie bezrobocia długotrwałego, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn,
- występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia,
- niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych długotrwale,
- niepodnoszenie kwalifikacji przez osoby bezrobotne długotrwale,
- brak organizacji pozarządowych pomagających osobom bezrobotnym.

Szanse

- współpraca władz lokalnych i regionalnych z partnerami społecznymi w ramach rozwiązywania problemów osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych,
- brak rozwoju zjawiska wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych,
- powiązanie programów dla bezrobotnych długotrwale z programami rozwoju zasobów ludzkich, przekwalifikowań i reorganizacji.

Zagrożenia

- niski poziom mobilności zawodowej i geograficznej,
- istnienie zjawiska osłabienia instytucji rodzinnych w zbiorowościach dotkniętych długotrwałym bezrobociem,
- istnienie zjawiska nielegalnego zatrudnienia.

Kwestie dzieci, młodzieży i rodziny

Mocne strony

- dostateczna ilość środków finansowych,
- adekwatne do potrzeb zatrudnienie kadry merytorycznej w systemie pomocy społecznej,
- współpraca pomiędzy instytucjami zajmującymi się problematyką dzieci i młodzieży,
- aktywna działalność pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- dobra komunikacja pomiędzy pracownikami sfery samorządowej i pozarządowej,
- wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych i grup nieformalnych pracujących na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny,
- prowadzenie przez samorząd działań zapobiegających dysfunkcjom rodziny,
- aktywne poszukiwanie środków pozabudżetowych,
- zabezpieczanie dzieciom i młodzieży dostępu do różnorodnych form spędzania czasu wolnego,
- upowszechnianie idei wolontariatu wśród dzieci i młodzieży.

Słabe strony

- deficyt placówek resocjalizacyjnych dla nieletnich, domów dla samotnych matek, ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie,
- nieodpowiednie warunki do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej.

Szanse

- wzrost znaczenia organizacji pozarządowych w pracy na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- szansa na poprawę polityki społecznej wobec dzieci, młodzieży i rodziny dzięki członkostwu Polski w Unii Europejskiej,
- sprzyjająca udzielaniu pomocy społecznej dzieciom i młodzieży decentralizacja władzy,
- prowadzenie przez szkoły programów profilaktycznych.

Zagrożenia

- rozpad więzi społecznych i zanik kontroli społecznej,
- występowanie zagrożeń funkcjonowania rodziny: uzależnień, rozpadu więzi rodzinnych, bezrobocia, przemocy w rodzinie i ubóstwa,
- brak stabilności prawnej w dziedzinie pomocy społecznej dziecku i rodzinie.

Kwestia osób uzależnionych

Mocne strony

- dobrze przygotowana kadra do pracy z osobami uzależnionymi,
- dobrze przygotowana baza lokalowa,
- funkcjonowanie bazy leczenia odwykowego,
- dysponowanie stałymi środkami finansowymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych,
- prawidłowe wykorzystywanie środków pochodzących z zezwoleń,
- włączanie się społeczności lokalnej w działania pomocowe,
- istnienie organizacji pozarządowych zajmujących się osobami uzależnionymi, z którymi współpracują władze lokalne i regionalne,

- dobra współpraca z Kościołem.

Słabe strony

- zły przepływ informacji pomiędzy organizacjami działającymi w obszarze uzależnień.

Szanse

- traktowanie uzależnień jako problemu społecznego,
- współpraca pomiędzy fachowcami różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom,
- możliwość sprostania potrzebom w zakresie uzyskiwania pomocy w dziedzinie uzależnień,
- istnienie systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy,
- skuteczność i efektywność działań podejmowanych na rzecz osób uzależnionych,
- dostateczne wykorzystywanie systemu informacji.

Zagrożenia

- oznaki zmęczenia, bezsilności i bezradności w społeczeństwie.

Kwestia ludzi bezdomnych

Mocne strony

- możliwość określenia liczby i wskazania miejsc grupowania się bezdomnych,
- dostrzeganie różnorodności problemu bezdomności i prowadzenie działań zapobiegawczych,
- informowanie bezdomnych o ich prawach i możliwościach uzyskania pomocy,
- dostateczne angażowanie służb do działań na rzecz bezdomnych,
- umiejętne komunikowanie się z mediami w sprawach bezdomności,
- funkcjonowanie organizacji pozarządowych niosących pomoc bezdomnym.

Słabe strony

- istnienie problemu minimalizowania zjawiska bezdomności w małych społecznościach lokalnych,
- niedysponowanie indywidualnymi programami wychodzenia z bezdomności,
- niski standard usług świadczonych osobom bezdomnym,

- brak struktury stacjonarnej dla bezdomnych,
- brak odpowiedniej infrastruktury na poziomie lokalnym dla osób wychodzących z bezdomności.

Szanse

- dostęp do programów rządowych przeciwdziałających bezdomności,
- współpraca instytucji samorządowych i rządowych z organizacjami pozarządowymi,
- społeczna akceptacja osób bezdomnych,
- nieograniczanie praw obywatelskich osobom bezdomnym.

Zagrożenia

- brak programów w zakresie budownictwa socjalnego,
- nieobiektywne przedstawianie w mediach zjawiska bezdomności,
- istnienie zjawiska długotrwałego bezrobocia wśród osób bezdomnych.

Kwestia ludzi starszych

Mocne strony

- istnienie określonego standardu usług dla osób starszych,
- dostateczny dostęp osób starszych do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- profesjonalne przygotowanie kadry w świadczeniu pomocy osobom starszym.,
- wystarczająca ilość kadry zajmującej się problematyką osób starszych,
- prawidłowy obieg informacji o formach pomocy społecznej,
- dobra dostępność domów pomocy społecznej,
- możliwość realizowania się przez osoby starsze w organizacjach samopomocowych,
- poprawianie sfery technicznej ułatwiającej codzienne życie osób starszych,
- korzystanie ze wsparcia wolontariuszy w dziedzinie pomocy osobom starszym.

Słabe strony

- niski poziom życia osób starszych,
- wzrost liczby świadczeniobiorców,
- brak w gminie małych form pomocy społecznej dla osób starszych,
- wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców gminy,

- niemożność kontynuowania przez osoby starsze aktywności zawodowej.

Szanse

- koordynacja działań podmiotów na rzecz osób starszych,
- dokładne rozpoznanie potrzeb osób starszych.

Zagrożenia

- deficyt szkoleń dla kadry realizującej pomoc osobom starszym,
- brak działań w zakresie uwrażliwiania systemu oświaty na problem osób starszych,
- wzrost liczby osób samotnych,
- niedostosowana do osób starszych infrastruktura,
- migracja ludzi młodych na inne tereny,
- niesprzyjająca pomocy osobom w III wieku ogólna sytuacja społeczna i finansowa kraju.

Kwestia osób niepełnosprawnych

Mocne strony

- dobry przepływ informacji pomiędzy podmiotami pomocowymi,
- upowszechnianie w środowisku lokalnym pozytywnych wzorców postaw filantropijnych i charytatywnych,
- równomierna i wystarczająca oferta pomocy osobom niepełnosprawnym,
- dostateczna baza rehabilitacyjna dla osób niepełnosprawnych.

Słabe strony

- brak organizacji pozarządowych funkcjonujących w sferze niepełnosprawności,
- istnienie barier utrudniających pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- niedostateczna oferta opieki nad osobami niepełnosprawnymi,
- niepełne rozpoznanie liczby osób niepełnosprawnych.

Szanse

- wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych,
- prowadzenie edukacji o rozumieniu potrzeb osób niepełnosprawnych,

- upowszechnianie w mediach problematyki niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw,
- stabilna liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- likwidowanie barier architektonicznych.

Zagrożenia

- niesprzyjająca pomocy osobom niepełnosprawnym sytuacja ekonomiczno-gospodarcza kraju,
- wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i stacjonarne.

Rozwój kadr i służb pomocowych

Mocne strony

- pomoc Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych,
- posiadanie wykształconej i wyspecjalizowanej kadry pracowników pomocy społecznej oraz pracowników kompleksowo zajmujących się rodzinami z różnymi problemami,
- prowadzenie działań socjalnych z rodziną.

Słabe strony

- przeciążenie pracowników socjalnych ilością zadań,
- utrudniony dostęp do placówek oświatowych zajmujących się kształceniem w zakresie usług opiekuńczych.

Szanse

- odpowiednie do potrzeb rynku przygotowanie zawodowe absolwentów szkolnictwa w zakresie służb pomocy społecznej,
- stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej,
- współpraca z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty.

Zagrożenia

- niewystarczająca w stosunku do potrzeb ilość wykwalifikowanej kadry.

Inne mocne i słabe strony lokalnego systemu pomocy społecznej

Mocne strony

- duże nakłady finansowe ze strony gminy na pomoc społeczną,
- duży nacisk na pomoc dzieciom i młodzieży z terenu gminy (finansowanie dożywiania i wypoczynku),
- duża aktywność społeczności lokalnej w organizowaniu imprez charytatywnych na rzecz dzieci i osób starszych.

Słabe strony

- brak na terenie gminy Domu Pomocy Społecznej oraz Domu Dziennego Pobytu,
- ograniczona liczba organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej,
- brak schroniska i noclegowni,
- brak miejsca wydawania posiłków.

2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

2.11.1. INSTYTUCJE SAMORZĄDOWE

Instytucją oferującą pomoc i wsparcie mieszkańcom gminy jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej mieszczący się w Tuszynie przy ul. Żeromskiego 24/26. Podmiotem prowadzącym jednostkę jest Gmina Tuszyn. Ośrodek, działając m.in. na podstawie ustaw o pomocy społecznej, świadczeniach rodzinnych, postępowaniu wobec dłużników

alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej, koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w gminie. Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców gminy, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej.

Kadra zatrudniona w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tuszynie (dwie osoby na stanowiskach kierowniczych, pięciu pracowników socjalnych oraz czterech innych pracowników) uczestniczy w różnych formach doksztalcania i podnoszenia swoich kwalifikacji, wśród których należy wymienić następujące szkolenia i warsztaty: „Świadczenia rodzinne i zaliczka alimentacyjna”, „Pozyskiwanie środków z Unii Europejskiej – Europejski Fundusz Społeczny”, „Jak aplikować o środki z Europejskiego Funduszu Społecznego?”, „Problemy osób niewidomych i słabowidzących”, „Przemoc w rodzinie. Praca w rodzinie zastępczej” oraz „Ustawa o finansach publicznych”.

Na terenie gminy funkcjonują również: Centrum Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii w Tuszynie (ul. Parkowa 3; jednostka oferuje pomoc w ramach punktu konsultacyjnego ds. Uzależnień i Przemocy w Rodzinie, prowadzi zajęcia dla osób z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym i przemocy oraz organizuje zajęcia socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży), Specjalistyczny Szpital w Tuszynie (ul. Szpitalna 5; jednostka stanowi część Wojewódzkiego Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej – Centrum Leczenia Chorób Płuc i Rehabilitacji w Łodzi), Samorządowa Przychodnia Zdrowia w Tuszynie (ul. Żeromskiego 24/26) oraz Pogotowie Ratunkowe przy Ochotniczej Straży Pożarnej w Tuszynie (ul. Źródłana 29).

Mieszkańcy gminy Tuszyń mają również możliwość korzystania z oferty instytucji wsparcia działających na terenie powiatu i województwa. Należą do nich: schronisko i noclegownia dla bezdomnych w Łodzi, Dom Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku w Koluszkach, Dom Pomocy Społecznej dla niepełnosprawnych intelektualnie kobiet w Lisowicach, Dom Pomocy Społecznej dla przewlekle psychicznie chorych w Wiśniowej Górze, mieszkanie chronione w Koluszkach oraz Warsztaty Terapii Zajęciowej w Koluszkach.

2.11.2. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

W gminie Tuszyn, poza Ochotniczymi Strażami Pożarnymi, funkcjonuje 10 organizacji pozarządowych. W gminie są 2 parafie kościoła rzymskokatolickiego i 1 innego wyznania. Pomiedzy sektorem publicznym a pozarządowym istnieje dobry przepływ informacji dotyczący podopiecznych korzystających z pomocy. Samorząd gminy dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiedni akt prawa miejscowego, dotyczący współpracy z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego. Jest nim uchwalony corocznie przez Radę Miejską Program współpracy z organizacjami pozarządowymi. Skutkuje to podejmowaniem współpracy z ww. organizacjami w zakresie zlecenia realizacji zadań własnych gminy, dofinansowania działalności statutowej organizacji oraz wsparcia rzeczowego i lokalowego.

Każda społeczność, w której istnieją silne więzi społeczne, winna organizować współpracę między samorządem a organizacjami pozarządowymi, aby współdziałać w kierunku uzupełnienia i usprawnienia instytucjonalnego form pomocy. Poniżej prezentowane są organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Tuszyn.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE DZIAŁAJĄCE NA TERENIE GMINY TUSZYN

Lp.	Nazwa i adres	Charakterystyka działania
1.	Stowarzyszenie Sportowe „Hetman”, ul. Parkowa 3, 95-080 Tuszyn	Prowadzenie zajęć dla osób z wszystkich grup wiekowych (dzieci, młodzieży i osób dorosłych), uczestnictwo w życiu kulturalnym, sportowym i społecznym na terenie gminy; organizacja sekcji sportowych, rozwój kultury fizycznej, rozwój wybranych dyscyplin sportowych, start w zawodach ogólnokrajowych
2.	Stowarzyszenie „Wszyscy Razem Ku Przyszłości” – „In Corpore Pro Futuro”, ul. Domowicza 1, 95-080 Tuszyn	Rozwijanie i propagowanie inicjatyw, postaw i działań w zakresie: oświaty, kultury, sztuki, wychowania, nauki i techniki, kultury fizycznej i sportu; propagowanie piękna ziemi tuszyńskiej (i nie tylko) wśród dzieci, młodzieży i dorosłych; działalność na rzecz ochrony środowiska naturalnego; tworzenie atmosfery zaufania i szacunku dla samych siebie; upowszechnienie idei humanizmu oraz ochrony zdrowia, integracji z Europą i światem
3.	Polski Związek Wędkarski, ul. Zwierzyńskiego 13, 95-080 Tuszyn	Okręg PZW na terenie swego działania realizuje cele statutowe Polskiego Związku Wędkarskiego, którymi są: organizowane wędkarstwa i sportu wędkarskiego, stwarzanie swym członkom dogodnych warunków wędkowania, racjonalne użytkowanie

		i ochrona wód, rozwijanie wśród członków poszanowania przyrody i znajomości zasad gospodarki rybacko-wędkarskiej oraz kształtowanie etyki wędkarskiej
4.	Stowarzyszenie „Krokus” Abstynencki Klub Wzajemnej Pomocy, ul. Parkowa 4, 95-080 Tuszyn	Pomoc ludziom z problemem alkoholowym i ich rodzinom, prowadzenie terapii grupowej i indywidualnej oraz udzielanie informacji w ww. zakresie; kształtowanie u swoich członków dążeń do całkowitej abstynencji oraz stwarzanie warunków do wytrwania w trzeźwości; rozwijanie u członków pożytecznych i satysfakcjonujących zainteresowań; udzielanie pomocy w trudnych sytuacjach życiowych członkom, a także osobom spoza klubu (dotyczy szczególnie decyzji o podjęciu leczenia); propagowanie idei trzeźwości poza środowiskiem klubowym, a zwłaszcza oddziaływanie swoim przykładem i doświadczeniem na grupy społeczne i jednostki nieświadome groźby nałogu alkoholowego; prowadzenie działań profilaktycznych z dziećmi i młodzieżą
5.	Miejski Klub Sportowy 2000 Tuszyn, ul. Poniatowskiego 13, 95-080 Tuszyn	Organizowanie działalności sportowej na terenie gminy Tuszyn; stworzenie dogodnych warunków dla krzewienia kultury fizycznej wśród mieszkańców gminy; organizowanie zawodów i imprez sportowych; współpraca z innymi stowarzyszeniami w zakresie popularyzacji sportu; udział w zawodach i imprezach sportowych ujętych w planach Polskich Związków Sportowych; organizowanie sekcji różnych dyscyplin sportowych; budowa, modernizacja i właściwe utrzymanie obiektów sportowych oraz urządzeń towarzyszących, organizowanie szkoleń sportowych; zapewnienie kadry szkoleniowej możliwości podnoszenie kwalifikacji zawodowych
6.	Ludowy Klub Szachowy „Szach-mat”, 95-080 Tuszyn	Stworzenie silnego, liczącego się w kraju ośrodka szachowego; promocja i popularyzacja szachów wśród dzieci, młodzieży i dorosłych; reprezentowanie i promocja miasta i województwa w skali ogólnokrajowej
7.	Uczniowski Międzyszkolny Klub Sportowy „Tuszyn”, ul. Poniatowskiego 13, 95-080 Tuszyn	Planowanie i organizowanie pozalekcyjnego życia sportowego uczniów w oparciu o możliwości obiektowe i sprzętowe szkoły oraz o pomoc organizacyjno-materialną rodziców i sympatyków Klubu; angażowanie wszystkich uczniów do różnorodnych form aktywności ruchowej, gier i zabaw dostosowanych do wieku, stopnia sprawności i zainteresowań sportowych; uczestniczenie w imprezach sportowych organizowanych na obszarze działania samorządu terytorialnego i poza nim; organizowanie zajęć sportowych dla uczniów szkoły w celu wszechstronnego rozwoju ich sprawności fizycznej i umysłowej; organizowanie działalności sportowej ze szczególnym uwzględnieniem funkcji zdrowotnych; organizowanie uczniom wszystkich klas różnorodnych form współzawodnictwa sportowego; kształtowanie pozytywnych cech charakteru i osobowości poprzez uczestnictwo w realizacji zadań sportowych
8.	Uczniowski Ludowy Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej	Rozwijanie różnych form kultury fizycznej w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej; kształtowanie pozytywnych cech charakteru i osobowości dzieci i młodzieży; integrowanie środowisk uczniowskich, rodzicielskich i nauczycielskich na terenie swego

	i Gimnazjum w Wodzinie Prywatnym, Wodzin Prywatny	działania; wspomaganie realizacji szkolnych zajęć wychowania fizycznego; organizowanie aktywnego spędzania czasu wolnego i sportowych zajęć pozalekcyjnych; organizowanie różnorodnych form współzawodnictwa sportowego; uczestnictwo w ogólnodostępnych imprezach sportowych; upowszechnianie uprawiania minidyscyplin sportowych; udział w realizacji ogólnokrajowego programu „Sport wszystkich dzieci”
9.	Stowarzyszenie Regionalne „Wolbórka” w Tuszynie, ul. S. Wyspiańskiego 49, 95-080 Tuszyn	Rejestracja i gromadzenie źródeł historycznych; upowszechnienie: racjonalnego korzystania z konwencjonalnych źródeł energii, przydomowych oczyszczalni ścieków, naturalnych systemów gospodarki rolnej, czystych technologii; odbudowa i ochrona naturalnych ekosystemów; pomoc organizacyjna i techniczna w odbudowie zapór i zbiorników wodnych oraz ich energetycznego wykorzystania; ochrona interesów twórców i uprawnień członków, popularyzacja działalności SR „Wolbórka”; dokonywanie oceny planów i działalności administracji państwowej i samorządowej, zakładów produkcji przemysłowej i rzemieślniczej
10.	ZHP Chorągiew Łódzka Komenda Hufca Tuszyn, ul. Parkowa 3, 95-080 Tuszyn	Stworzenie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego i fizycznego rozwoju człowieka, np. organizowanie obozów letnich i zimowisk, biwaków wiosennych i jesiennych; funkcjonowanie gromad zuchowych i drużyn harcerskich, organizacja imprez środowiskowych typu: Święto Pieczonego Ziemniaka, jasełka i wigilia dla osób samotnych przy parafii św. Krzysztofa w Tuszynie – Lesie, zabawa noworoczna, kuligi, wycieczki rowerowe, udział w imprezach organizowanych na szczeblu chorągwanym, m.in. konkurs „Strofy o Ojczyźnie”, Akcja za grosik, „Świąteczko Betlejemskie”, "Odkrywczy nieznanego świata”; stworzenie warunków do nawiązywania i utrwalania więzi międzyludzkich (udział ww. imprezach); upowszechnienie się wiedzy o świecie przyrody, przeciwstawienie się jego niszczeniu przez cywilizację, kształtowanie potrzeby kontaktu z nieskażoną przyrodą; realizacja harcerskiego systemu wychowawczego rozumianego jako jedność zasad harcerskiego wychowania (służba, braterstwo, praca nad sobą), w którym istotną rolę odgrywa osobisty przykład instruktorski; promowanie i kształtowanie postaw aktywnych wobec otaczającego świata w ramach profilaktyki uzależnień wśród dzieci i młodzieży; zrzeszanie swoich członków w podstawowych jednostkach organizacyjnych (tj. gromadach zuchowych, drużynach młodszo- i starszoharcerskich oraz w kręgu instruktorskim) i prowadzenie wśród nich całorocznej działalności oświatowo-wychowawczej przy zastosowaniu charakterystycznych dla ZHP form pracy; ciągłe kształcenie kadry instruktorskiej poprzez udział w kursach, szkoleniach, konferencjach, warsztatach metodycznych organizowanych przez Chorągiew Łódzką ZHP lub Centralną Szkołę Instruktorską „Perkoz”; organizowanie letniego i zimowego wypoczynku w formie wyjazdowej, wyrabianie umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach i odpowiedzialności za siebie i grupę rówieśniczą; kształtowanie

		<p>samodzielności, dbałości o higienę osobistą, kulturę języka i zdrowy tryb życia; rozwijanie umiejętności pracy w zespole i grupie rówieśniczej, dyscypliny i samodyscypliny; rozbudzanie fantazji twórczej i wyobraźni u dzieci; stworzenie więzi emocjonalnych, możliwości rozwijania indywidualności harcerzy, zainteresowań, predyspozycji i pasji; kształtowanie nawyków rozwijania i dbałości o sprawność fizyczną, właściwą postawę sportową, zdrową rywalizację oraz szacunek dla przeciwnika; wyrabianie wrażliwości na piękno przyrody i właściwych przyzwyczajzeń w obcowaniu z nią; rozwijanie właściwych postaw, przekonań, tolerancji, uczciwości, odwagi cywilnej, sztuki argumentacji i dyskusji; wdrażanie zespołu – zastępu do pracy na rzecz zbiorowości (środowiska obozowania, miejscowej ludności); pogłębianie wiedzy i umiejętności harcerskich, stworzenie możliwości poznania siebie w różnych sytuacjach (służba wartownicza, turnieje, biegi terenowe, gry i zabawy, zajęcia ekologiczne)</p>
--	--	---

2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

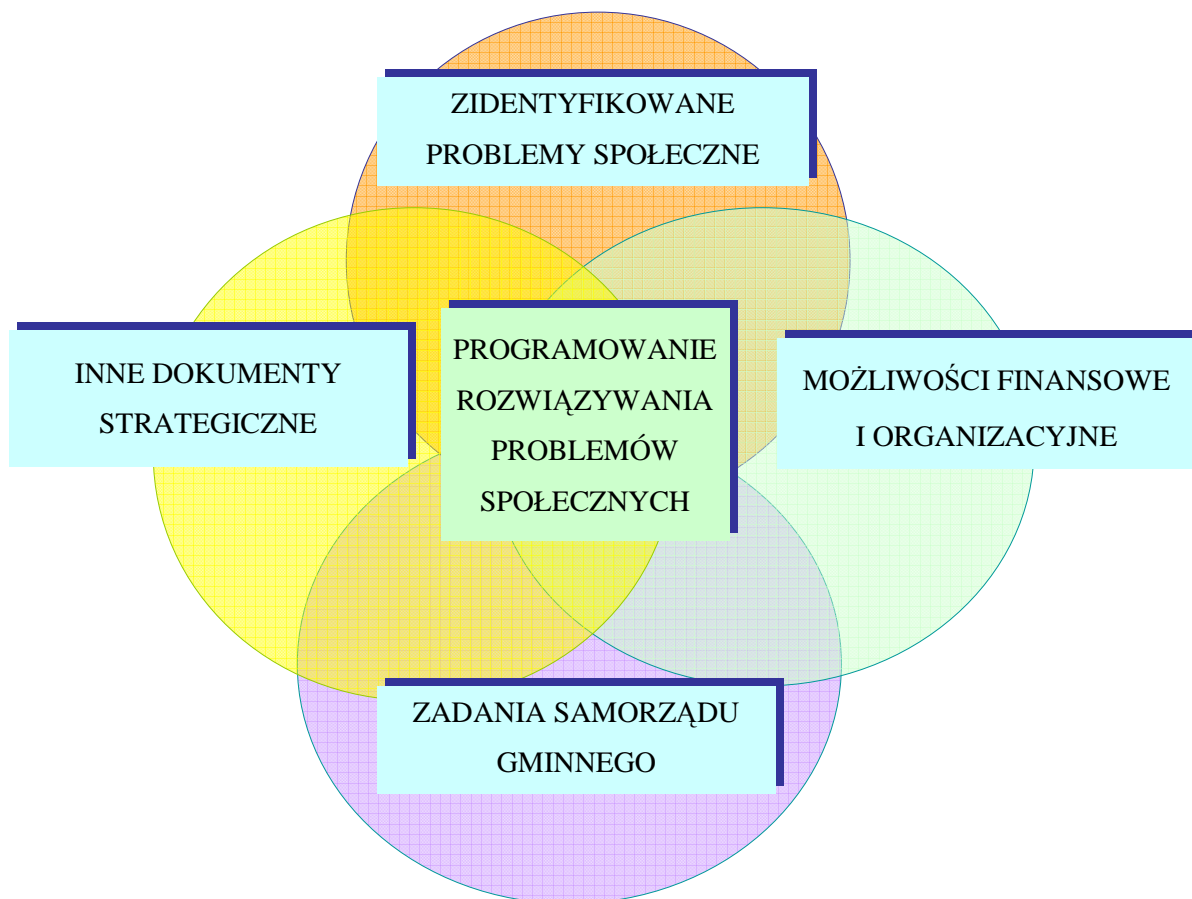
Zespół dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy korzystał z szeregu możliwości pozyskania informacji od jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, korzystano ze źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem działań samorządu lokalnego, a jest treścią części programowej niniejszego dokumentu.

Zespół przygotowujący dokument uznał, że obszarami problemowymi, dla których należy zaprogramować działania, są kwestie dotyczące osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, a wśród nich grupy najbardziej narażone na marginalizację, tj. osoby ubogie, bezrobotne, starsze, niepełnosprawne i bezdomne. Równie ważna jest rodzina, którą należy wzmocnić tak, aby w skuteczniejszy sposób mogła opierać się kryzysom powodowanym przez czynniki i kwestie zewnętrzne, takie jak np. bezrobocie czy też czynniki wewnętrzne, powodujące rozpad pożycia, np. problem alkoholowy. W pośredni sposób na funkcjonowanie lokalnej społeczności wpływa również kondycja i działalność organizacji pozarządowych.

Tworząc politykę społeczną na poziomie lokalnym, zgodnie z zasadami pomocniczości i partycypacji społecznej, nie sposób nie dostrzec w dokumencie programowym powyższych kwestii i wskazać dla nich właściwych możliwości rozwoju. W dalszej części niniejszego dokumentu zaprezentowano najważniejsze dla gminy Tuszyń kwestie problemowe, których rozwiązywanie powinno być przedmiotem szczególnej troski ze strony instytucji gminnych i ich społecznych partnerów.

2.12.1 ZWIĄZEK ZIDENTYFIKOWANYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH Z PROGRAMOWANIEM DZIAŁAŃ

Powyższy diagram przedstawia związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego. Oczywiście wpływ poszczególnych czynników jest złożony i niejednorodny. Największe znaczenie przy projektowaniu działań mają możliwości kompetencyjne samorządu lokalnego oraz warunki finansowe, nieco mniejsze, choć także istotne, inne dokumenty strategiczne omówione w części wstępnej.

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W tej części dokumentu przedstawiono najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań.

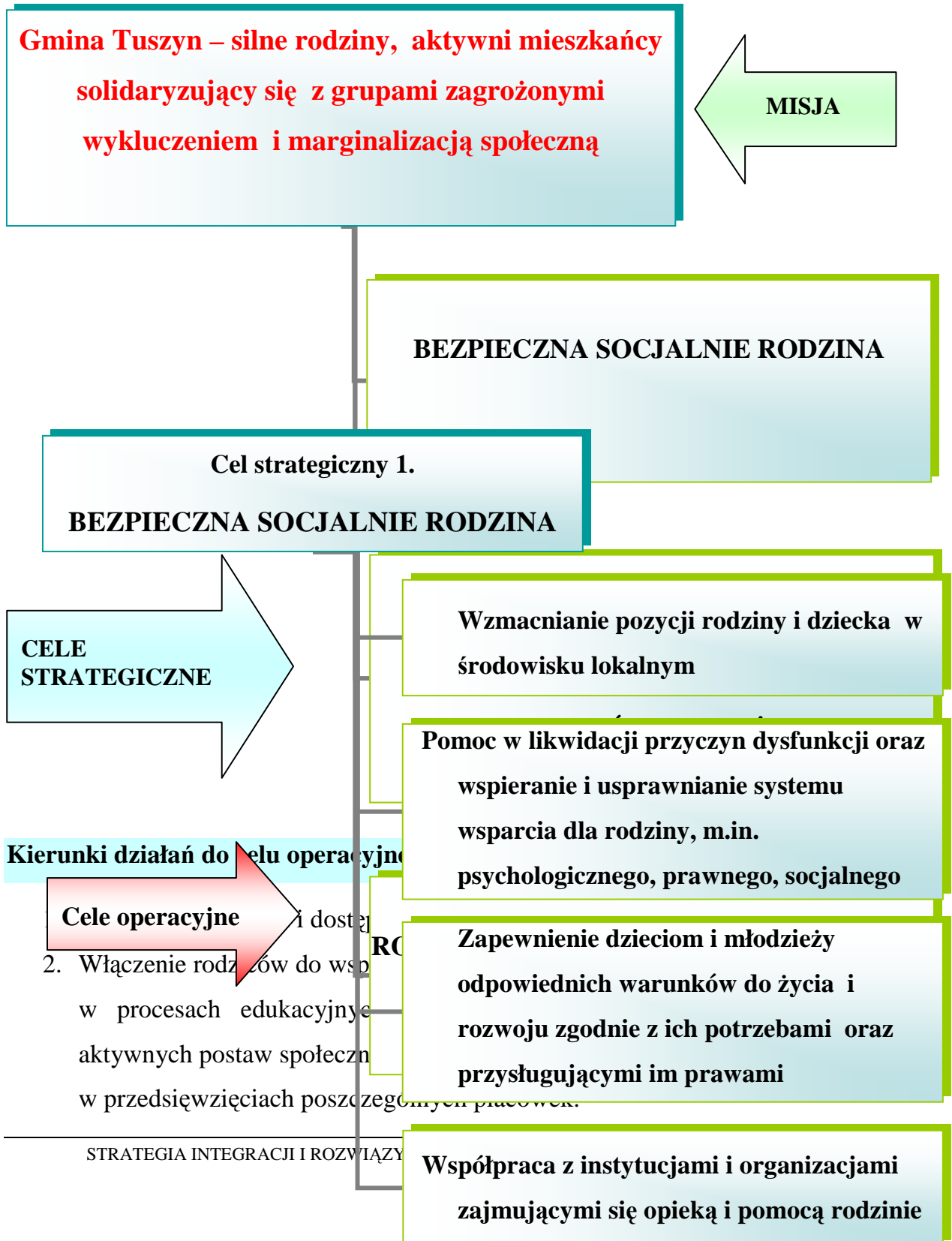
3.1. MISJA

Gmina Tuszyn – silne rodziny,

aktywni mieszkańcy solidaryzujący się z grupami zagrożonymi wykluczeniem i marginalizacją społeczną

3.2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ

3. Rozwój sieci placówek edukacyjnych i kulturalnych dla dzieci i młodzieży, m.in. zwiększenie dostępności bazy już istniejącej, organizowanie czasu wolnego (zajęcia pozalekcyjne, koła zainteresowań, kluby, boiska, miejsca zabaw) oraz tworzenie nowych obiektów sportowo-rekreacyjnych.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.

1. Wspieranie materialne rodzin z systemu pomocy społecznej.
2. Zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo.
3. Zapewnienie szerszego dostępu do specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego dla rodzin naturalnych, zastępczych, a także terapii rodzinnej.
4. Podjęcie działań w kierunku utworzenia na terenie gminy żłobka.
5. Wspieranie działań mających na celu utworzenie na terenie gminy mieszkań socjalnych przeznaczonych w szczególności dla rodzin w kryzysie, samotnych matek i osób pozbawionych dachu nad głową.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.

1. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży z rodzin ubogich:
  - organizowanie i finansowanie dożywiania w trakcie nauki w szkole,
  - zapewnienie odzieży i wyposażenia w artykuły szkolne,
  - organizowanie i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego,
  - organizowanie akcji charytatywnych dla pozyskiwania środków na pomoc dzieciom.
2. Rozwój sieci świetlic środowiskowych działających w poszczególnych miejscowościach gminy, oferujących pomoc dzieciom z rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi poprzez: dożywianie, właściwą opiekę pedagogiczną, pomoc w rozwiązywaniu trudności szkolnych, możliwość konstruktywnego spędzania czasu wolnego, nabywanie przez dzieci różnych umiejętności społecznych koniecznych do samodzielnego funkcjonowania w dorosłym życiu.

3. Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną i dziećmi.
4. Tworzenie interdyscyplinarnych zespołów specjalistów do spraw interwencji w sytuacjach zagrażających dzieciom i młodzieży.
5. Rozwój nowych form działań osłonowo-aktywizujących na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
6. Opracowywanie i realizacja gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

Kierunki działań do celu operacyjnego 4.

1. Wykorzystanie potencjału partnerów społecznych w realizacji pomocy dziecku i rodzinie.
2. Zintegrowanie działań na rzecz dziecka i rodziny ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, zakładami opieki zdrowotnej, kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi.
3. Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną – wspieranie wypoczynku rodzinnego, organizowanie imprez integracyjnych i kulturalnych, festynów, spartakiad we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
4. Upowszechnianie informacji o podmiotach świadczących pomoc dziecku i rodzinie.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

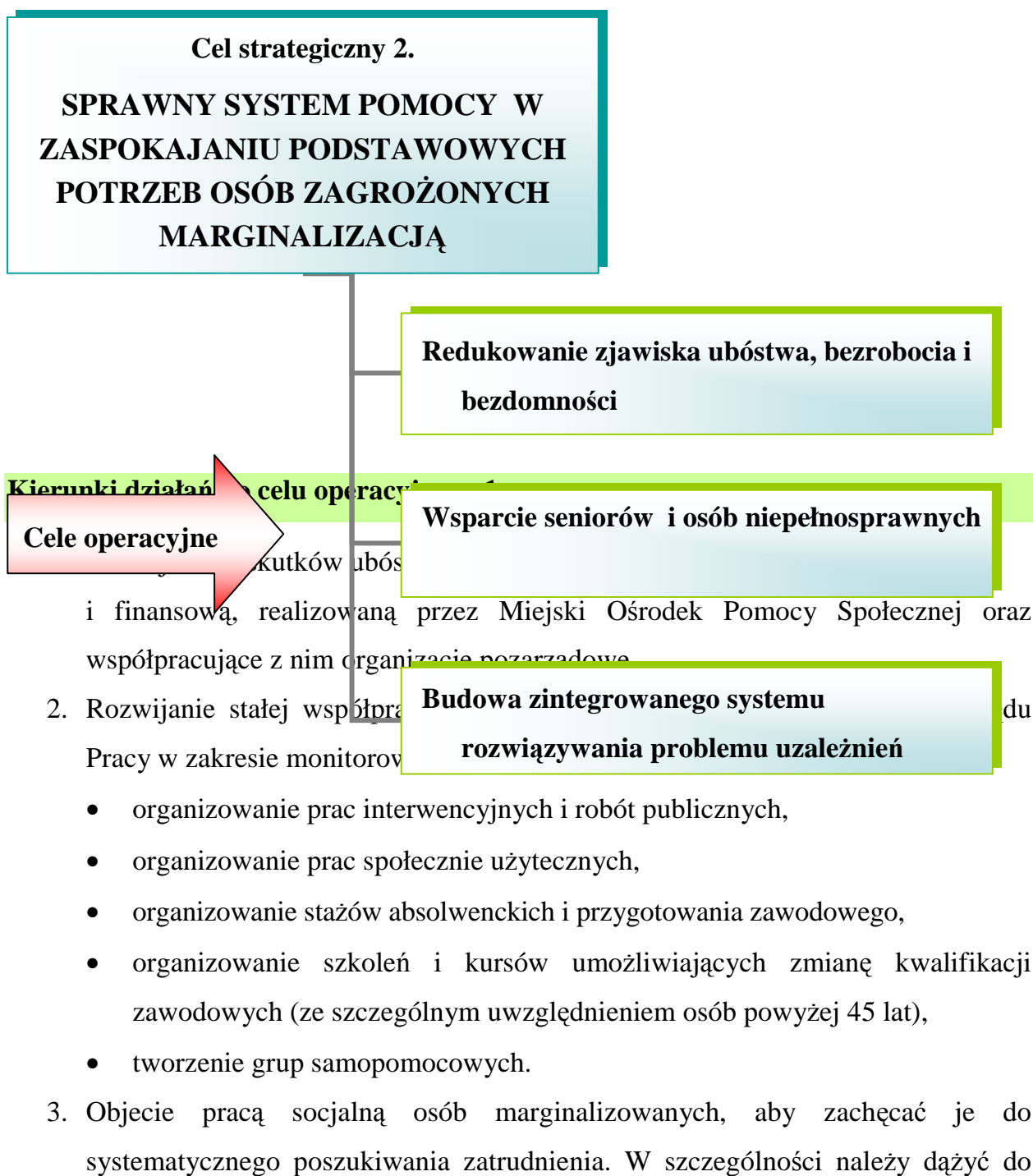
Rada Miejska i Urząd Miasta, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym szkoły oraz jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

- udzielenia im wszechstronnej pomocy w zakresie: poradnictwa i zapoznania z aktywnymi technikami poszukiwania pracy.
4. Podjęcie działań w kierunku utworzenia na terenie gminy spółdzielni socjalnej.
  5. Systematyczne doszkadzanie pracowników socjalnych w zakresie wdrażania nowych instrumentów w pracy socjalnej – kontraktu socjalnego.
  6. Zapewnienie najuboższej ludności gminy jednego gorącego posiłku dziennie – podjęcie działań w kierunku utworzenia na terenie gminy jadłodajni.
  7. Podjęcie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze i na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, m.in. w zakresie utworzenia na terenie gminy punktów wydawania żywności i odzieży.
  8. Tworzenie sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów tworzących nowe miejsca pracy, m.in. poprzez opracowanie i wdrożenie systemu dogodnych ulg podatkowych z tytułu podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej.
  9. Współdziałanie w programach realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego przez instytucje rynku pracy.
  10. Bieżący monitoring ofert programowych i ewentualne opracowanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemu bezrobocia, w szczególności wśród kobiet i osób długotrwale bezrobotnych.
  11. Wsparcie osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością poprzez:
    - pracę socjalną, polegającą m.in. na poradnictwie w zakresie możliwości pomocy w opłacie czynszu celem zapobieżenia eksmisji i bezdomności, informowaniu o zamianie mieszkań,
    - udzielanie pomocy finansowej w opłacie czynszu (dodatki mieszkaniowe, zasiłki celowe),
    - tworzenie mieszkań socjalnych,
    - zapewnienie schronienia dla osób bezdomnych – podjęcie działań w kierunku utworzenia na terenie gminy noclegowni (w tym w drodze współpracy z organizacjami pozarządowymi).
    - działania osłonowe na rzecz osób bezdomnych: m.in. pomoc materialną, rzeczową, medyczną, poradnictwo specjalistyczne, opracowywanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności.

- reintegrację społeczną i zawodową – organizowanie zatrudnienia socjalnego dla osób objętych programem wychodzenia z bezdomności.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.

1. Systematyczny monitoring i analiza potrzeb mieszkańców będących w wieku poprodukcyjnym oraz niepełnosprawnych.
2. Doradztwo i zachęcanie do rozwoju małych form pomocy dla osób starszych, takich jak rodzinne domy pomocy społecznej, domy dziennego pobytu.
3. Podnoszenie jakości usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, podstawową opiekę higieniczną, zalecaną przez lekarza, pielęgnację oraz zapewnienie kontaktu z otoczeniem.
4. Szkolenie profesjonalnych kadr zajmujących się opieką środowiskową.
5. Współpraca z jednostkami ochrony zdrowia i organizacjami pozarządowymi (np. PKPS, PCK) w zakresie rozszerzenia oferty pielęgnacyjno-opiekuńczej.
6. Podjęcie działań w kierunku utworzenia na terenie gminy Domu Dziennego Pobytu dla osób starszych.
7. Rozwijanie aktywnych form spędzania wolnego czasu przez osoby starsze i niepełnosprawne, w tym organizowanie cyklicznych spotkań integracyjnych, zaspokajanie potrzeb kulturalno-społecznych i rekreacyjnych.
8. Bieżące informowanie osób niepełnosprawnych o przysługujących im prawach i uprawnieniach oraz dostępnych formach pomocy m.in. za pośrednictwem Internetu.
9. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym szerszego dostępu do opieki medycznej i rehabilitacji poprzez opracowanie bazy informacyjnej o świadczeniodawcach, udzielanych zabiegach i warunkach korzystania z nich.
10. Podjęcie działań w kierunku utworzenia na terenie gminy Domu Pomocy Społecznej dla osób niepełnosprawnych o zasięgu gminnym.
11. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie:
  - likwidacji barier architektonicznych,
  - aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

12. Wsparcie osób zaburzonych i chorych psychicznie w samodzielnym funkcjonowaniu na terenie gminy, w szczególności poprzez opiekę medyczną, poradnictwo socjalne i pomoc materialną.
13. Rozpowszechnianie idei wolontariatu wśród społeczności lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, na rzecz opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi (pomoc sąsiedzka).
14. W przypadku wyczerpania wszystkich możliwości zapewnienia opieki w środowisku, umieszczenie osób wymagających całodobowej opieki w zakładach opiekuńczo-leczniczych lub w domach pomocy społecznej.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.

1. Prowadzenie działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych.
2. Promowanie zmiany zachowań i postaw mieszkańców wobec używek.
3. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej w stosunku do osób łamiących prawo w tym zakresie.
4. Budowa międzyinstytucjonalnych koalicji służących rozwiązywaniu kwestii uzależnień.
5. Zwiększanie świadomości społeczności lokalnej, z szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, odnośnie zagrożeń wynikających ze stosowania używek – organizowanie pogadanek, szkoleń, konkursów poświęconych tej tematyce.
6. Zwiększenie skuteczności i dostępności leczenia i terapii osobom uzależnionym i współuzależnionym w zakresie nowoczesnych strategii i metod oraz wzmacnianie efektów leczenia.
7. Przeciwdziałanie przemocy domowej – opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy.
8. Opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania narkomanii.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miejska i Urząd Miasta, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym szkoły i jednostki organizacyjne pomocy społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 3.
ROZWÓJ AKTYWNOŚCI
OBYWATELSKIEJ

**Profesjonalizacja służb społecznych jako
czynnik integracji lokalnej.**

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.

Cele operacyjne

**Diagnozowanie potrzeb i problemów
społeczności lokalnej.**

1. Systematyczne diagnozowanie potrzeb i problemów społeczności lokalnej na rzecz pełniejszej integracji społecznej osób ubogich i wykluczonych społecznie.
2. Systematyczne wzmacnianie kadry Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej poprzez dokształcanie i utrzymywanie kwalifikacji pracowników socjalnych.
3. Ustawiczne motywowanie pracowników socjalnych do podwyższania swoich kwalifikacji zawodowych.

**Rozwój i wspieranie instytucji społeczeństwa
obywatelskiego**

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.

1. Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych.
2. Systematyczna analiza zasobów finansowych przeznaczonych na realizację zadań własnych i zleconych.
3. Coroczne informowanie radnych i decydentów o istniejących potrzebach i kwestiach społecznych.
4. Analiza świadczonej pomocy ze względu na efektywność i właściwość adresatów.
5. Systematyczny monitoring istniejących i rozpoczynających się programów celowych i funduszy, służący ewentualnemu pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwiązywanie lokalnych potrzeb społecznych.
6. Doskonalenie systemu informacyjnego o możliwościach udzielania pomocy społecznej i wsparcia mieszkańcom gminy, np. poprzez Internet.

7. Realizacja zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych w gminie, w jak najszerszym zakresie, przez organizacje społeczne, kościół katolicki i inne kościoły, związki wyznaniowe, fundacje, stowarzyszenia, pracodawców, osoby fizyczne i prywatne.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.

1. Analiza ofert organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie powiatu i województwa.
2. Rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi o działalności ponadlokalnej i ogólnopolskiej poprzez zaprezentowanie im walorów i możliwości samorealizacji na terenie gminy.
3. Rozwijanie ruchu pozarządowego na terenie gminy poprzez uczestnictwo w szkoleniach dla liderów.
4. Aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi już funkcjonującymi na terenie gminy; zwiększenie koordynacji współdziałania z ww. organizacjami.
5. Wspomaganie inicjatyw społecznych i inspirowanie rozwoju idei samopomocy; mobilizowanie organizacji pozarządowych do podjęcia lub wzmożenia działalności na rzecz społeczności lokalnej.
6. Wspieranie organizacyjne, prawne i lokalowe powstających i istniejących organizacji pozarządowych oraz świadczenie poradnictwa dla organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania grantów i dotacji, środków finansowych z innych źródeł niż samorządowe.
7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie wykorzystania na potrzeby lokalnej infrastruktury pomocowej obiektów budowlanych będących w posiadaniu gminy, np. budynków po byłych szkołach wiejskich, starym Domu Kultury i starej hali.
8. Rozwój wolontariatu.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miejska i Urząd Miasta, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym szkoły oraz jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

3.3.1. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Elementami skutecznego monitoringu i ewaluacji będą przede wszystkim:

- **Zespół wdrażający strategię.**

Zespół powinien zostać powołany przez burmistrza odrębnym zarządzeniem, a w jego skład mogą wejść m.in.: zastępca burmistrza, kierownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz inne osoby wskazane przez burmistrza.

- **Roczna ocena wdrażania strategii.**

Zespół wdrażający strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku i ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać burmistrzowi i radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celowych.

3.3.2. WSKAŹNIKI STOPNIA EFEKTYWNOŚCI REALIZACJI STRATEGII

W obszarze polityki społecznej dysponujemy stosunkowo szeroką gamą wskaźników społecznych, za pomocą których możemy skutecznie oceniać poziom wdrażanych w wybranym sektorze zmian. Zespół wdrażający strategię będzie mógł korzystać z szerokiego wachlarza wskaźników odzwierciedlających ważne wartości zakładane do osiągnięcia i ukierunkowujące proces rozwoju.

- W obszarze dotyczącym ludności:
  - przyrost naturalny na 1.000 osób,
  - saldo migracji na 1.000 osób.
- W obszarze dotyczącym rynku pracy:
  - udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie czynnych zawodowo,
  - udział bezrobotnych do 30. roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych,
  - liczba poszukujących pracy na jedno wolne miejsce pracy.
- W obszarze dotyczącym dochodów i wydatków ludności:
  - dochody do dyspozycji gospodarstw domowych,
  - dochody na 1 osobę w podstawowych typach gospodarstw domowych,
  - odsetek osób żyjących w ubóstwie,
  - głębokość ubóstwa,
  - udział gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację jako złą lub bardzo złą.
- W obszarze dotyczącym oświaty i wykształcenia:

- liczba ludności z wykształceniem wyższym na 1.000 osób w wieku 25 lat i więcej,
- liczba ludności z wykształceniem co najmniej średnim na 1.000 osób w wieku 20 lat i więcej.

Dodajmy, że istnieją również wskaźniki – instrumenty polityki społecznej, za pomocą których cele mogą być osiągnięte lub które mogą wspomagać procesy osiągania celów. Są to m.in. procentowe udziały:

- osób dotkniętych problemami alkoholowymi korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami alkoholowymi należących do klubów AA itp. w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń alkoholowych w ogóle młodzieży,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń związanych z narkotykami w ogóle młodzieży,
- osób dotkniętych problemami narkomanii korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami ubóstwa korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami dotyczącymi niepełnosprawności korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami.

Powyższe wskaźniki są w większości dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych instytucji zajmujących się pomocą społeczną. Część danych może być zbierana okresowo poprzez badania ankietowe wśród mieszkańców gminy oraz w kluczowych dla rozwiązywania problemów społecznych instytucjach.

Ostateczny kształt systemu monitoringu powinien zostać skorelowany z projektami, które będą realizowane w ramach strategii. Najpowszechniej wskaźniki lokalnej efektywności osiąganych celów są pogrupowane wokół najważniejszych obszarów realizacyjnych strategii i odnoszą się do poszczególnych zagadnień. Podstawowymi wskaźnikami, jakie mogą być przyjęte dla pomiaru efektywności wdrażania strategii, są wskaźniki ekonomiczne i społeczne.

- **Ekonomiczne:** stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, ilość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu.
- **Społeczne:** liczba programów i projektów socjalnych zrealizowanych w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych, liczba uczestników szkoleń i warsztatów, ocena wartości merytorycznej realizowanych projektów, inicjatywy społeczne w obszarze aktywizacji i integracji społecznej, liczba osób usamodzielnionych.

3.3.3. CECHY PROGRAMÓW I PROJEKTÓW

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu. Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Miejska rocznie będzie przeznaczała na ten cel. Projekty winny być realizowane w ramach:

- własnych zasobów samorządu (np. projekty MOPS-u),
- poprzez organizacje pozarządowe,
- poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Miejską stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii. Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinny je cechować: efektywność, skuteczność i celowość.

- **Efektywność** – jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu

środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.

- **Skuteczność** – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).
- **Celowość** – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

3.3.4. PROPONOWANE PROJEKTY – BANK POMYSŁÓW

Prezentowane projekty powstały w trakcie prac nad dokumentem strategicznym i przedstawimy je na zasadzie „banku pomysłów”, tzn. ich realizacja jest wskazana, ale możliwa będzie dopiero wtedy, gdy wnioskodawcy projektów pozyskają na nie środki finansowe. Należy dodać, że zaproszenie do budowania projektów przekazano organizacjom pozarządowym i instytucjom gminy działającym w obszarze polityki społecznej.

PROJEKT 1.

Tuszyński Klub Sportowy

WNIOSKODAWCA PROJEKTU

Szkoła Podstawowa nr 1 im. Wł. Jagiełły w Tuszynie,
ul. Piotrkowska 13, 95-080 Tuszyn, tel. (042) 614 30 02.

MIEJSCE REALIZACJI PROJEKTU

Hala sportowa w Tuszynie.

CEL STRATEGICZNY PROJEKTU

Większość dzieci i młodzieży przejawia duże zainteresowanie sportem, o czym świadczą wyniki przeprowadzanych w szkole badań ankietowych. W Tuszynie nie ma klubu, który zaspokoiłby potrzeby dzieci i młodzieży w tym zakresie, a jednocześnie byłby wizytówką miasta. Zajęcia sportowe (w różnych sekcjach, stosownie do zainteresowań i predyspozycji uczestników) pozwoliłyby na zmniejszenie ilości zachowań agresywnych wśród uczniów oraz odciągnęłyby dzieci i młodzież od spędzania czasu wolnego w parku na ławce.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Wśród tuszyńskiej młodzieży jest wielu znakomitych sportowców, którzy pod okiem trenera szybko osiągnęliby sukces. Zachęciłiby także pozostałą młodzież do uczestniczenia w prowadzonych w klubie zajęciach sportowych. Ponadto należy uwzględnić prowadzenie w ramach zajęć klubowych zajęć na pływalni „Oceanic”.

BENEFICJENCI PROJEKTU

- dzieci i młodzież (ciekawa i interesująca je forma spędzania czasu wolnego),
- mieszkańcy Tuszyna (własna drużyna sportowa, a także mniej zniszczeń, agresji i negatywnych zachowań).

ZAKRES PROJEKTU

- organizowanie zajęć sportowych w hali sportowej,
- utworzenie sekcji sportowych w zależności od predyspozycji i zainteresowań dzieci i młodzieży,
- wypromowanie Klubu Sportowego Miasta Tuszyn.

PARTNERZY REALIZUJĄCY PROJEKT

Pomocą będą służyć placówki szkolne (nauczyciele, w tym wychowania fizycznego i prowadzący szkolne kółka sportowe).

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO URUCHOMIENIA PROJEKTU

Zatrudnienie trenerów do poszczególnych sekcji sportowych.

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO FUNKCJONOWANIA PROJEKTU

Gmina posiada lokal i wyposażenie. Jedynym obciążeniem finansowym jest koszt zatrudnienia trenerów.

CZAS REALIZACJI PROJEKTU

Projekt może zostać uruchomiony w krótkim czasie (kwestia zatrudnienia trenerów, rozesłania informacji, zareklamowania klubu).

Dostrzegalne efekty – od miesiąca do roku od uruchomienia klubu.

PROJEKT 2.

„Młodzież – Dzieciom”

WNIOSKODAWCA PROJEKTU

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Tuszynie,
ul. Żeromskiego 31, 95-080 Tuszyn, tel./fax (042) 614 31 67.

MIEJSCE REALIZACJI PROJEKTU

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Tuszynie.

CEL STRATEGICZNY PROJEKTU

- pomoc dzieciom mającym trudną sytuację rodzinną,
- uwrażliwianie uczniów Liceum Ogólnokształcącego na krzywdę dzieci,
- kształtowanie właściwych postaw prospołecznych.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Pomoc dzieciom mającym trudną sytuację rodzinną poprzez:

- obdarowywanie ich paczkami bożonarodzeniowymi,
- organizowanie dla nich występów z okazji Dnia Dziecka,
- umożliwienie im przeżywania radości.

BENEFICJENCI PROJEKTU

Dzieci – podopieczni Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tuszynie.

ZAKRES PROJEKTU

- prowadzenie rozmów z uczniami na temat potrzeby pomagania tym, którzy tej pomocy potrzebują,
- propagowanie programu „Młodzież – Dzieciom” poprzez zamieszczanie ogłoszeń na jego temat,
- organizowanie paczek bożonarodzeniowych,
- organizowanie Dnia Dziecka.

PARTNERZY REALIZUJĄCY PROJEKT

Placówki szkolne z terenu gminy Tuszyn.

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO URUCHOMIENIA I FUNKCJONOWANIA PROJEKTU

- lokal – siedziba Liceum Ogólnokształcącego w Tuszynie,
- środki finansowe – niewielkie, związane z zakupem worków , torebek na paczki dla dzieci.

CZAS REALIZACJI PROJEKTU

Projekt ma charakter cykliczny. Efekty będą dostrzegalne podczas Świąt Bożego Narodzenia i Dnia Dziecka. W tym czasie projekt będzie najbardziej atrakcyjny dla jego beneficjentów.

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Inne dokumenty programowe w zakresie lokalnej polityki społecznej powinny być zgodne z wytyczonymi w niniejszym dokumencie celami strategicznymi i kierunkami działań. Powinny je również rozwijać i uszczegóławiać. Odnosi się to zarówno do programów przyjmowanych przez organy samorządu corocznie, jak i dokumentów wieloletnich, m.in. do:

- *Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,*
- *Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną,*
- *Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi,*

- *Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,*
- *Programu Przeciwdziałania Narkomanii.*

Autorzy niniejszego dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania tym wszystkim, którzy przyczynili się do identyfikacji najważniejszych problemów społecznych środowiska lokalnego, oraz mają nadzieję na dalszą współpracę prowadzącą do zmiany społecznej.